

ਵਾਰ-੪੧

੧ ਓ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਕੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ੧੦*

†ਭਗਉਤੀ' ਤਲਵਾਰ ਦੀ 'ਸ੍ਰੀ' ਸੋਭਾ (ਅਤੇ) ਦਸਵੀਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ
(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ) (ਦੀ 'ਵਾਰ'=ਜਸ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ)

੧-ਹਰਿ ਸਚੇ ਤਖਤ ਰਚਾਇਆ ਸਤਿ ਸੰਗਤਿ ਮੇਲਾ।

੨-ਨਾਨਕ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰੰਕਾਰ ਵਿਚਿ ਸਿਧਾਂ ਖੇਲਾ।

੩-ਗੁਰੁ ਦਾਸ ਮਨਾਈ ਕਾਲਕਾ ਖੰਡੇ ਕੀ ਵੇਲਾ।

੪-ਪੀਓ ਪਾਹੁਲ ਖੰਡੇਧਾਰ ਹੋਇ ਜਨਮ ਸੁਹੇਲਾ।

੫-ਸੰਗਤਿ ਕੀਨੀ ਖਾਲਸਾ ਮਨਮੁਖੀ ਦੁਹੇਲਾ।

੬-ਵਾਹ ਵਾਹ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਗੁਰ ਚੇਲਾ ॥ ੧ ॥

ਅਰਥ-੧. ਸਚੇ ਹਰੀ ਨੇ ਸਤਿਸੰਗਤਿ ਦਾ ਮੇਲਾ (ਹੀ ਆਪਣਾ) ਤਖਤ ਬਣਾਇਆ ਹੈ।
੨. (ਉਸ) ਨਿਰਭਉ ਨਿਰੰਕਾਰ (ਹਰੀ ਦਾ ਰੂਪ ਗੁਰੂ) ਨਾਨਕ (ਦੇਵ) ਸਿਧਾਂ ਵਿਚ 'ਖੇਲਾ' ਮੰਨਿਆ
(ਗਿਆ ਸੀ)। ੩. (ਉਸੀ) ਗੁਰੂ (ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨੇ ਦਸਵੇਂ ਸਰੂਪ ਵਿਚ) ਖੰਡੇ(ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ)
ਦੀ ਵਾਰੀਃ ਕਾਲ (ਪੁਰਖ) ਦਾ ਸਿਮਰਨ 'ਮਨਾਈ' ਕੀਤਾ ਸੀ। ੪. ਹੇ ਭਾਈ! ਇਸ ਲਈ ਉਸ)

*ਇਹ ਵਾਰ ਇਕ ਹੋਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ, ਇਹ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨਾ ਪ੨
ਕਵੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬਹਲੋ ਦੀ ਬੰਸ ਦੇ ਮਸੰਦ ਸਨ, ਇਹ ਵਾਰ ਕਲਗੀਧਰ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ
ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਅਨੁਮਾਨਤ ਸੰਮਤ ੧੭੮੦ ਜਾਂ ੮੫ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਵਿਚਾਲੇ ਬਣੀ ਹੈ।

†ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸੰਘਾਰ ਸ਼ਕਤੀਵਾਨ ਅਕਾਲ ਨੂੰ ਮੰਨਕੇ ਖੜਗ, ਕਾਲ ਕਾਲੀ, ਭਗਵਤੀ,
ਭਵਾਨੀ, ਰਿਪੁ ਖੰਡਨ ਆਦਿਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ ਅਤੇ ਪੁਲਿੰਗ ਨਾਲ ਕਥਨ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜਿਹਾ ਕਿ-
'ਨਮਸਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਖੜਗ ਕੋ ਕਰੋ ਸੁ ਹਿਤ ਚਿਤ ਲਾਇ' ਅਤੇ 'ਜੈ ਤੇਗੀ ਸ੍ਰੀ ਜੈ ਤੇਗੀ' ਇਹੋ ਭਾਵ ਲੈ ਕੇ
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਇਥੇ 'ਭਗਉਤੀ' (ਤਲਵਾਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ) ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

‡ਕਾਲ ਪਦ ਦਾ ਅਰਥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ, ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ-
ਅੰਤ ਕਰਤ ਸਭ ਜਗ ਕੋ ਕਾਲਾ ॥ ਨਾਮ ਕਾਲ ਤਾਂਤੇ ਜਗ ਡਾਲਾ ॥ ਸਮੈ ਅੰਤ ਪਰ ਹੋਤ ਸਹਾਈ ॥
ਤਾਂਤੇ ਸੰਖਯਾ ਸੰਤ ਸੁਣਾਈ ॥ ੯ ॥ (ਚੌਥੀਸ ਅਵਤਾਰ)

ਖੰਡੇ ਧਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਛਕੋ (ਤਦ) ਜਨਮ ਸਫਲਾ ਹੋਵੇਗਾ । ੫. (ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ) ਖਾਲਸਾ (ਪੰਥ ਨੂੰ ਆਪਣੀ) ਸੰਗਤਿ ਕੀਤਾ (ਹੈ ਅਤੇ) ਮਨਮੁਖ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ੬. (ਗੁਰੂ) ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ (ਜੀ) ਧੰਨ ਧੰਨ (ਹਨ, ਜੋ) ਆਪੇ (ਹੀ) ਗੁਰੂ (ਤੇ ਆਪੇ ਹੀ) ਚੇਲਾ ਰੂਪ ਹੋਏ ਹਨ ॥ ੧ ॥

ਭਾਵ-ਖੰਡੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਨਾਲ ਹੀ ਜਨਮ ਸਫਲ ਹੋਵੇਗਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰੀ ਖਾਲਸਾ ਹੈ ।

[ਸਚੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਉੱਜਲੇ ਹਨ]

੧-ਸਚਾ ਅਮਰ ਗੋਬਿੰਦ ਕਾ ਸੁਣ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੇ ।

੨-ਸਤਿ ਸੰਗਤਿ ਮੇਲਾਪ ਕਰਿ ਪੰਚ ਦੂਤ ਸੰਘਾਰੇ ।

੩-ਵਿਚਿ ਸੰਗਤਿ ਢੋਈ ਨਾਲਹਨਿ ਜੋ ਖਸਮੁ ਵਿਸਾਰੇ ।

੪-ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਥੇ ਉਜਲੇ ਸਚੇ ਦਰਬਾਰੇ ।

੫-ਹਰਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਧਿਆਈਐ ਸਚਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ।

੬-ਵਾਹ ਵਾਹ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਗੁਰੂ ਚੇਲਾ ॥ ੨ ॥

ਅਰਥ-੧. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸਚਾ 'ਅਮਰ' ਹੁਕਮ ਹੈ, ਤਾਂਤੇ ਹੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਸਿਖ ! ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣ । ੨. ਅਤੇ ਸਤਿ ਸੰਗਤਿ ਨਾਲ ਮਿਲਣਾ ਕਰਕੇ ਕਾਮ ਆਦਿਕ ਪੰਜ ਦੂਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਲੈ । ੩. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਸਮ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰਿਆ ਹੈ ਉਹ ਸਤਿ ਸੰਗਤਿ ਵਿਚ ਢੋਈ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ । ੪. ਸਚੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਉਜਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ੫. ਇਸ ਲਈ ਸਦਾ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ 'ਹਰਿ' ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਧਿਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ੬. ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਧੰਨ ਧੰਨ ਹਨ, ਜੋ ਆਪੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਤੇ ਆਪੇ ਹੀ ਚੇਲਾ ਰੂਪ ਹੋਏ ਹਨ ॥ ੨ ॥

ਭਾਵ-ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਮੁਖ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਉਜਲੇ ਹੋਣਗੇ, ਇਸ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

[ਸਭ ਦੁਨੀਆਂ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹੈ]

੧-ਹੁਕਮੈ ਅੰਦਰਿ ਵਰਤਦੀ ਸਭ ਸਿਸਟਿ ਸਬਾਈ ।

੨-ਇਕਿ ਆਪੇਗੁਰਮੁਖਿ ਕੀਤੀਅਨੁ ਜਿਨਿ ਹੁਕਮ ਮਨਾਈ ।

੩--ਇਕਿ ਆਪੇ ਭਰਮ ਭੁਲਾਇਅਨੁ ਦੂਜੈ ਚਿਤੁ ਲਾਈ ।

੪-ਇਕਨਾ ਨੋ ਨਾਮੁ ਬਖਸਿਅਨੁ ਹੋਇ ਆਪਿ ਸਹਾਈ ।

੫. ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਨਮੁ ਸਕਾਰਥਾ ਮਨਮੁਖੀ ਦੁਹੇਲਾ।

੬. ਵਾਹ ਵਾਹ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਗੁਰ ਚੇਲਾ ॥੩॥

ਅਰਥ-੧. ਇਸ ਤਰਾਂ ਕਰਕੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੁਕਮ ਅੰਦਰ ਵਰਤਦੀ ਹੈ। ੨. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਹੁਕਮ ਮਨਵਾਇਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਕਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਨੇ ਗੁਰਮੁਖ ਕੀਤਾ ਹੈ। ੩. ਇਕਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪੇ ਹੀ ਭਰਮ ਵਿਚ ਭੁਲਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਵੈਤ ਵਿਚ ਚਿਤ ਲਾਇਆ ਹੈ। ੪. ਇਕਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪੇ ਸਹਾਈ ਹੋ ਕੇ ਨਾਮ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ। ੫. ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਸਫਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨਮੁਖ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ੬. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਧੰਨ ਧੰਨ ਹਨ ਜੋ ਆਪੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਤੇ ਆਪੇ ਹੀ ਚੇਲਾ ਰੂਪ ਹੋਏ ਹਨ ॥੩॥

ਭਾਵ-ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਤੁਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਸਫਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਪਣਾ ਹੁਕਮ ਆਪੇ ਹੀ ਮਨਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।

[ਗੁਰਮੁਖ ਹਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ]

੧. ਗੁਰ ਬਾਣੀ ਤਿਨਿ ਭਾਈਆ ਜਿਨਿ ਮਸਤਕਿ ਭਾਗ।

੨. ਮਨਮੁਖਿ ਛੁਟੜਿ ਕਾਮਣੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੋਹਾਗ।

੩. ਗੁਰਮੁਖਿ ਉਜਲ ਹੰਸੁ ਹੈ ਮਨਮੁਖ ਹੈ ਕਾਗ।

੪. ਮਨਮੁਖਿ ਉਂਧੇ ਕਵਲੁ ਹੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੋ ਜਾਗ।

੫. ਮਨਮੁਖਿ ਜੋਨਿ ਭਵਾਈਅਨਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਰਿ ਮੇਲਾ।

੬. ਵਾਹ ਵਾਹ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਗੁਰ ਚੇਲਾ ॥੪॥

ਅਰਥ-੧. ਗੁਰਬਾਣੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਲਗੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਥੇ ਉਤੇ ਭਾਗ ਹਨ। ੨. ਮਨਮੁਖ ਛੁਟੜ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵਾਂਗੂੰ ਹਨ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖ ਸੁਹਾਗਣ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵਾਂਗੂੰ ਹਨ। ੩. ਗੁਰਮੁਖ ਉਜਲ ਹੰਸ ਹਨ ਅਤੇ ਮਨਮੁਖ ਕਾਲਾ ਕਾਂ ਹੈ। ੪. ਮਨਮੁਖ ਮੀਟੇ ਹੋਏ ਕੰਵਲ ਵਾਂਗੂੰ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖ 'ਸੋਜਾਗ' ਖਿੜੇ ਹੋਏ ਕੰਵਲ ਵਾਂਗੂੰ ਹੈ। ੫. ਮਨਮੁਖ ਜੂਨੀ ਵਿਚ ਭੁਆਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦਾ ਹਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੬. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਧੰਨ ਧੰਨ ਹਨ ਜੋ ਆਪੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਤੇ ਆਪੇ ਹੀ ਚੇਲਾ ਰੂਪ ਹੋਏ ਹਨ ॥ ੪ ॥

ਭਾਵ-ਗੁਰਮੁਖ ਤੇ ਮਨਮੁਖ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖ ਬਨਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

[ਮਨਮੁਖ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ]

੧. ਸਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਅਮਰ ਸਚੁ ਸਚੀ ਗੁਰੁ ਬਾਣੀ।

੨. ਸਚੇ ਸੇਤੀ ਰਤਿਆ ਸੁਖ ਦਰਗਾਹ ਮਾਣੀ।

੩. ਜਿਨਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਚੁਧਿਆਇਆ ਤਿਨਿ ਸੁਖ ਵਿਹਾਣੀ।

(੪) ਮਨਮੁਖਿ ਦਰਗਹ ਮਾਰੀਐ ਤਿਲ ਪੀੜੈ ਘਾਣੀ।

(੫) ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਨਮ ਸਦਾ ਸੁਖੀ ਮਨਮੁਖੀ ਦੁਹੇਲਾ।

(੬) ਵਾਹ ਵਾਹ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਗੁਰੁ ਚੇਲਾ ॥ ੫ ॥

ਅਰਥ—(੧) ਸਾਹਿਬ ਭੀ ਸੱਚਾ ਤੇ ਹੁਕਮ ਭੀ ਸੱਚਾ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਭੀ ਸੱਚੀ ਹੈ। (੨) ਸਚੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਸੁਖ ਭੋਗੀਦਾ ਹੈ। (੩) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਚੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਧਿਆਇਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰਾ ਸੁਖ ਵਿਚ ਬੀਤਦੀ ਹੈ। (੪) ਮਨਮੁਖ ਦਰਗਾਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਰੀਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਘਾਣੀ ਵਿਚ ਤਿਲ ਪੀੜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। (੫) ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਸਦਾ ਹੀ ਸੁਖਾਂ ਵਿਚ ਬੀਤਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨਮੁਖ ਦੁਖੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। (੬) ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਧੰਨ ਧੰਨ ਹਨ।

ਭਾਵ—ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸੁਖਾਂ ਵਿਚ ਬਿਤਾਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖ ਬਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਿਆਉਂ ਸੱਚਾ ਹੈ

(੧) ਸਚਾ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲ ਹੈ ਵਡਭਾਗੀ ਸੁਣੀਐ।

(੨) ਸਤਿਸੰਗਤਿ ਵਿਚਿ ਪਾਈਐ ਨਿਤ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗੁਣੀਐ।

(੩) ਧਰਮ ਖੇਤ ਕਲਿਜੁਗ ਸਰੀਰ ਬੋਈਐ ਸੋ ਲੁਣੀਐ।

(੪) ਸਚਾ ਸਾਹਿਬ ਸਚੁ ਨਿਆਇ ਪਾਣੀ ਜਿਉਂ ਪੁਣੀਐ।

(੫) ਵਿਚਿ ਸੰਗਤਿ ਸਚੁ ਵਰਤਦਾ ਨਿਤ ਨੇਹੁ ਨਵੇਲਾ ॥

(੬) ਵਾਹ ਵਾਹ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਗੁਰੁ ਚੇਲਾ ॥੬॥

ਅਰਥ—(੧) ਸਚਾ ਨਾਮ ਅਮੋਲਕ ਧਨ ਹੈ, ਪਰ ਵਡੇ ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣੀਦਾ ਹੈ। (੨) ਸਤਿਸੰਗਤਿ ਵਿਚੋਂ ਨਾਮ ਪਾਈਏ ਤਾਂ ਸਦਾ ਹੀ ਹਰੀ ਦੇ ਗੁਣ ਵਿਚਾਰੀਦੇ ਹਨ। (੩) ਕਲਜੁਗ ਰੂਪੀ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਖੇਤ ਅੰਦਰ ਧਰਮ ਅਧਰਮ ਰੂਪ ਜਿਹਾ ਬੀਜ ਬੀਜਾਂਗੇ ਓਹੀ ਵੱਢਾਂਗੇ। (੪) ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਨਸਾਫ ਸਚਾ ਜਿਵੇਂ ਹੰਸ ਦੁਧ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਪੁਣਦਾ ਹੈ। (੫) ਉਹ ਸੱਚਾ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਵਰਤਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਤਿਸੰਗ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਨਵਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ। (੬) ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਧੰਨ ਧੰਨ ਹਨ।

ਭਾਵ—“ਵਡਭਾਗੀ ਹਰਿ ਧਨ ਖਾਟ” ਦਾ ਹੀ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਅਤੇ “ਵਡੀ ਵਡਿਆਈ ਜਾਂ ਨਿਆਉਂ ਪ੍ਰੇਮ ਕਾ” ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਧਰਮ ਦਾ ਇਨਸਾਫ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੋ

(੧) ਓਅੰਕਾਰ ਅਕਾਰ ਆਪਿ ਹੈ ਹੋਸੀ ਆਪੈ।

- (੨) ਓਹੀ ਉਪਾਵਨਹਾਰੁ ਹੈ ਗੁਰੁ ਸਬਦੀ ਜਾਪੈ ।
 (੩) ਖਿਨ ਮਹਿੰਢਾਹਿਉਸਾਰਦਾਤਿਸੁ ਭਉ ਨ ਬਿਆਪੈ ।
 (੪) ਕਲੀ ਕਾਲ ਗੁਰੁ ਸੇਵੀਐ ਨਹੀਂ ਦੁਖ ਸੰਤਾਪੈ ।
 (੫) ਸਭ ਜਗੁ ਤੇਰਾ ਖੇਲੁ ਹੈ ਤੂੰ ਗੁਣੀ ਗਹੇਲਾ ।
 (੬) ਵਾਹ ਵਾਹ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਗੁਰੁ ਚੇਲਾ ॥੭॥

ਅਰਥ—(੧) ਹਰੀ ਓਅੰਕਾਰ ਆਪੇ (ਹੀ ਗੁਣ) ਹੈ (ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਨੂੰ) ਭੀ ਆਪੇ ਹੋਵੇਗਾ । (੨) ਓਹ ਆਪ ਹੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਜਾਪਦਾ ਹੈ । (੩) ਖਿਨ ਵਿਚ ਹੀ ਢਾਹੁੰਦਾ ਤੇ ਉਸਾਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਡਰ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ । (੪) ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦੁਖਾਉਂਦਾ । (੫) (ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ !) ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਤੇਰਾ ਤਮਾਸ਼ਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਹੈਂ । (੬) (ਗੁਰੂ) ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ (ਜੀ) ਧੰਨ ਧੰਨ (ਹਨ, ਜੋ) ਆਪੇ [ਹੀ] ਗੁਰੂ [ਤੇ ਆਪੇ ਹੀ] ਚੇਲਾ [ਰੂਪ ਹੋਏ ਹਨ] ॥ ੭ ॥

ਭਾਵ—“ਢਾਹੇ ਉਸਾਰੇ ਉਸਰੇ ਢਾਹੈ ॥ ਸਰ ਭਰ ਸੋਖੈ ਭੀ ਭਰਿ ਪੋਖੈ ॥ ਸਮਰਥ ਬੇ - ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੈ ।

ਗੁਰੂ ਤੇ ਗੋਬਿੰਦ ਇਕ ਰੂਪ ਹਨ

- (੧) ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਅਨਭੈ ਅਨੰਤ ਗੁਰੁ ਅੰਤ ਨ ਪਾਈਐ ।
 (੨) ਅਪਰਅਪਾਰਅਗੰਮਆਦਿਜਿਸੁਲਖਿਆ ਨ ਜਾਈਐ ।
 (੩) ਅਮਰ ਅਜਾਚੀ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਤਿਸੁ ਸਦਾ ਧਿਆਈਐ ।
 (੪) ਸਚਾ ਸਾਹਿਬ ਸੇਵੀਐ ਮਨ ਚਿੰਦਿਆ ਪਾਈਐ ।
 (੫) ਅਨਿਕ ਰੂਪ ਧਰਿ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਹੈ ਏਕ ਅਕੇਲਾ ।
 (੬) ਵਾਹ ਵਾਹ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਗੁਰੁ ਚੇਲਾ ॥ ੮ ॥

ਅਰਥ—[੧] ਜੋ ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਨਭਵ ਤੇ ਅਨੰਤ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾਈਦਾ । [੨] ਉਰੇ ਤੋਂ ਉਰੇ ਤੇ ਪਰੇ ਤੋਂ ਪਰੇ ਅਗੰਮ ਹੈ ਅਤੇ ਆਦਿ ਰੂਪ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆਂ ਭੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀਦਾ । [੩] ਮਰਦਾ ਨਹੀਂ ਮੰਗਿਆਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਤਾਂ ਤੇ ਸਦਾ ਹੀ ਸਤਿਨਾਮ ਧਿਆਈਏ । [੪] [ਤਾਂ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ] ਸੱਚਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੇਵੀਏ ਤਾਂ ਨਿਰਭਉ ਪਦਵੀ ਪਾਈਦੀ ਹੈ । [੫] ਉਹ ਇਕ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਅਨੇਕਾਂ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਹੈ । [੬] [ਗੁਰੂ] ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ [ਜੀ] ਧੰਨ ਧੰਨ [ਹਨ, ਜੋ] ਆਪੇ [ਹੀ] ਗੁਰੂ [ਤੇ ਆਪੇ ਹੀ] ਚੇਲਾ [ਰੂਪ ਹੋਏ ਹਨ] ॥ ੮ ॥

ਭਾਵ—“ਅਗੰਮ ਅਨੰਤ ਅਨਾਦਿ ਆਦਿ ਜਿਸੁ ਕੋਇ ਨ ਜਾਣੈ ॥” ਦਾ ਵੀਚਾਰ ਹੈ ।

ਹਰਿ ਜਪ ਕੇ ਗੁਰਮੁਖ ਤਰਿਆ ਹੈ

੧—ਅਬਿਨਾਸੀ ਅਨੰਤ ਹੈ ਘਟਿ ਘਟਿ ਦਿਸਟਾਇਆ ।

੨--ਅਘ ਨਾਸੀ ਆਤਮ ਅਭੁਲ ਨਹੀਂ ਭੁਲੈ ਭੁਲਾਇਆ ।
 ੨--ਹਰਿ ਅਲਖ ਅਕਾਲ ਅਡੋਲ ਹੈ ਗੁਰੁ ਸਬਦਿ ਲਖਾਇਆ ।
 ੪--ਸਰਬ ਬਿਆਪੀ ਹੈ ਅਲੇਪ ਜਿਸੁ ਲਗੈ ਨ ਮਾਇਆ ।
 ੫--ਹਰਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮ ਧਿਆਈਐ ਜਿਤੁ ਲੰਘੈ ਵਹੇਲਾ ।
 ੬--ਵਾਹ ਵਾਹ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਗੁਰੁ ਚੇਲਾ ॥ ੯ ॥

ਅਰਥ--[੧] ਨਾਸ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਅਨੰਦ ਪੁਰਖ ਘਟ ਘਟ ਵਿਚ ਦਿਸਦਾ ਹੈ [੨] ਪਾਪ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਆਤਮਾ ਅਭੁਲ ਹੈ ਅਤੇ ਭੁਲਾਇਆਂ ਭੀ ਨਹੀਂ ਭੁਲਦਾ । [੩] ਨਾ ਜਾਣੇ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਹਰੀ ਕਾਲ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਅਤੇ ਅਡੋਲ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਜਾਣਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । [੪] ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਨਿਰਲੇਪ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ । [੫] ਜਿਸ ਗੁਰਮੁਖ ਨੇ ਹਰਿ ਨਾਮ ਧਿਆਇਆ (ਹੈ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ) ਸੌਖਾ ਹੀ ਲੰਘ [ਗਿਆ ਹੈ] । [੬] ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਧੰਨ ਧੰਨ ਹਨ ਜੋ ਆਪੇ ਗੁਰੂ ਤੇ ਆਪੇ ਚੇਲਾ ਹਨ । ੯॥

ਭਾਵ--'ਸਾਗਰ ਤਰਿਓ ਬਾਛਰ 'ਖੋਜ' ਨਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸੁਖੈਨ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਹਰਿ ਜਪ ਕੇ ਤਰੀਦਾ ਹੈ

੧--ਨਿਰੰਕਾਰ ਨਰਹਰਿ ਨਿਧਾਨ ਨਿਰਵੈਰੁ ਧਿਆਈਐ ।
 ੨--ਨਾਰਾਇਣ ਨਿਰਬਾਣ ਨਾਥ ਮਨ ਅਨਦਿਨ ਗਾਈਐ ।
 ੩--ਨਰਕ ਨਿਵਾਰਣ ਦੁਖ ਦਲਣ ਜਪਿ ਨਰਕ ਨ ਜਾਈਐ ।
 ੪--ਦੇਣਹਾਰ ਦਇਆਲ ਨਾਥ ਜੋ ਦੇਇ ਸੁ ਪਾਈਐ ।
 ੫--ਦੁਖ ਭੰਜਨ ਸੁਖ ਹਰਿ ਧਿਆਨ ਮਾਇਆ ਵਿਚਿ ਖੇਲਾ ।
 ੬ ਵਾਹ ਵਾਹ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਗੁਰੁ ਚੇਲਾ ॥ ੧੦ ॥

ਅਰਥ--[੧] ਨਰਾਂ ਦੇ ਹਰੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨਿਰਵੈਰ-ਖਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਧਿਆਵੋ । [੨] ਨਾਰਾਇਣ ਨਿਰਬਾਣ ਮਾਲਿਕ ਨੂੰ ਮਨ ਕਰ ਕੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਗਾਵੋ । [੩] ਨਰਕ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਦੁਖਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਜਪਣ ਕਰਕੇ ਨਰਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਈਦਾ । [੪] ਸਤਿਗੁਰ ਸਚੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਨਿਰਭਉ ਪਦਵੀ ਪਾਈਦੀ ਹੈ । [੫] ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਅਨੇਕਾਂ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਹੈ । [੬] ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਧੰਨ ਧੰਨ ਹਨ ਜੋ ਆਪੇ ਗੁਰੂ ਤੇ ਆਪੇ ਹੀ ਚੇਲਾ ਹਨ ॥ ੧੦ ॥

ਭਾਵ--'ਜਿਨ ਨਿਰਭਉ ਜਿਨ ਹਰਿ ਨਿਰਭਉ ਧਿਆਇਆ ਜੀ ਤਿਨ ਕਾ ਭਉ ਸਭੁ ਗਵਾਸੀ ॥' ਤੁਕ ਦਾ ਹੀ ਕਥਨ ਹੈ ।

ਗੋਬਿੰਦ ਨੂੰ ਮਿਲਣੇ ਦੀ ਇਹੋ ਵਾਰੀ ਹੈ

- ੧--ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾਤਾ ।
- ੨--ਪਤਤਿ ਪਾਵਨ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਰਬ ਅੰਤਰਿ ਜਾਤਾ ।
- ੩--ਹਰਿ ਦਾਨਾ ਬੀਨਾ ਬੇਸੁਮਾਰ ਬੇਅੰਤ ਬਿਧਾਤਾ ।
- ੪--ਬਨਵਾਰੀ ਬਖਸਿੰਦ ਆਪੁ ਆਪੇ ਪਿਤ ਮਾਤਾ ।
- ੫--ਇਹ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਅਮੋਲ ਹੈ ਮਿਲਨੇ ਕੀ ਵੇਲਾ ।
- ੬--ਵਾਹ ਵਾਹ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਗੁਰੁ ਚੇਲਾ ॥੧੧॥

ਅਰਥ--[੧] ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਮੇਸੁਰ ਹੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ । [੨] ਪਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਪਵਿਤਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਜਾਣੀਦਾ ਹੈ । [੩] ਹਰੀ ਦਾਨਾ ਤੇ ਬੀਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗਿਣਤ ਰੂਪ ਬੇਅੰਤ ਹੀ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ । [੪] ਸੰਸਾਰ ਬਨ ਦਾ ਵਾਲੀ ਬਖਸ਼ਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਆਪੇ ਹੀ ਮਾਂ ਪਿਉ ਰੂਪ ਹੈ । [੫] ਇਹ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਅਮੋਲਕ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣੇ ਦੀ ਵਾਰੀ ਹੈ । [੬] ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਧੰਨ ਧੰਨ ਹਨ ।

ਭਾਵ--"ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥ ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥" ਤੁਕਾਂ ਦਾ ਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ ।

ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਾ ਸੁਖੀ ਹੈ

- ੧--ਭੈ ਭੰਜਨ ਭਗਵਾਨ ਭਜੋ ਭੈ ਨਾਸਨ ਭੋਗੀ ।
- ੨--ਭਗਤਿ ਵਛਲ ਭੈ ਭੰਜਨੋ ਜਪਿ ਸਦਾ ਅਰੋਗੀ ।
- ੩--ਮਨਮੋਹਨ ਮੂਰਤਿ ਮੁਕੰਦ ਪ੍ਰਭੁ ਜੋਗ ਸੁ ਜੋਗੀ ।
- ੪--ਰਸੀਆ ਰਖਵਾਲਾ ਰਚਨਹਾਰ ਜੋ ਕਰੇ ਸੁ ਹੋਗੀ ।
- ੫--ਮਧੁਸੂਦਨ ਮਾਧੋ ਮੁਰਾਰਿ ਬਹੁ ਰੰਗੀ ਖੇਲਾ ।
- ੬--ਵਾਹ ਵਾਹ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਗੁਰੁ ਚੇਲਾ ॥੧੨॥

ਅਰਥ--[੧] ਭੈ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਭਗਵਾਨ ਦਾ ਭਜਨ ਹੀ ਭੋਗਾਂ ਦਾ ਡਰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ । [੨] ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ, ਦੁਖ ਨਾਸ ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜਪਣ ਵਾਲਾ ਸਦਾ ਹੀ ਅਰੋਗ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ । [੩] ਮਨ ਨੂੰ ਮੋਹਨ ਵਾਲੇ "ਮੁਕੰਦ" ਮੁਕਤੀ ਸਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ, ਰਸ ਲੈਣ ਵਾਲਾ, ਰਖਣ ਵਾਲਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਆਪੇ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸੋ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । [੪] ਹੰਕਾਰ ਨਾਸਕ ਮਾਇਆ ਦਾ ਆਸਰਾ, ਮੁਰਾਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਬਹੁਤੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਖੇਡਦਾ ਹੈ । [੬] ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਧੰਨ ਧੰਨ ਹਨ ਜੋ ਆਪ ਗੁਰੂ ਤੇ ਆਪੇ ਹੀ ਚੇਲਾ ਹਨ ॥੧੨॥

ਭਾਵ--"ਸਰਬ ਸੁਖਾ ਹਰਿ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਏ" ਤੁਕ ਦਾ ਹੀ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ॥

[ਪਿਛਲੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨਾਲ]

੧. ਲੋਚਾ ਪੂਰਨ ਲਿਖਨਹਾਰੁ ਹੈ ਲੇਖ ਲਿਖਾਰੀ।
੨. ਹਰਿ ਲਾਲਨ ਲਾਲ ਗੁਲਾਲ ਸਚੁ ਸਚਾ ਵਾਪਾਰੀ।
੩. ਰਾਵਨਹਾਰੁ ਰਹੀਮੁ ਰਾਮ ਆਪੇ ਨਰ ਨਾਰੀ।
੪. ਰਿਖੀਕੇਸ ਰਘੁਨਾਥ ਰਾਇ ਜਪੀਐ ਬਨਵਾਰੀ।
੫. ਪਰਮਹੰਸ ਭੈ ਤ੍ਰਾਸ ਨਾਸ ਜਪਿ ਰਿਦੈ ਸੁਹੇਲਾ।
੬. ਵਾਹ ਵਾਹ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਗੁਰੁ ਚੇਲਾ ॥੧੩॥

ਅਰਥ—੧. ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਲੇਖ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਲਿਖਾਰੀ ਹੈ। ੨. ਹਰੀ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨਾਲ ਭੀ ਵਡਾ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਨਿਸਚੇ ਕਰਕੇ ਸਚਾ ਵਪਾਰੀ ਹੈ। ੩. ਭੋਗਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਰਹਿਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪੇ ਹੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖਾਂ ਵਿਚ ਰਵਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ੪. 'ਰਿਖੀਓ-ਇੰਦੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਅਤੇ 'ਰਘੁਨਾਥ' ਰਾਮ ਚੰਦ ਦੇ ਰਾਇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੰਸਾਰ ਬਨ ਦੇ ਵਾਲੀ ਨੂੰ ਜਪਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ੫. ਜਿਸ ਨੇ ਭੈ ਨਾਸ਼ਕ ਪਰਮਹੰਸ ਹਰੀ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਜਪਿਆ ਹੈ ਉਹ ਸੁਖੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ੬. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਧੰਨ ਧੰਨ ਹਨ ॥ ੧੩ ॥

ਭਾਵ—'ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮ ਜਪਤ ਹੋਇ ਸੁਖੀਆ' ਤੁਕ ਦਾ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਹੈ।

[ਗੁਰੂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਰੂਪ]

੧. ਪ੍ਰਾਨ ਮੀਤ ਪਰਮਾਤਮਾ ਪੁਰਖੋਤਮ ਪੂਰਾ।
੨. ਪੇਖਨਹਾਰ ਪਾਤਿਸਾਹ ਹੈ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਨ ਉਰਾ।
੩. ਪਤਿਤ ਉਧਾਰਨ ਪ੍ਰਾਨਪਤਿ ਸਦ ਸਦਾ ਹਜੂਰਾ।
੪. ਵਾਹ ਪ੍ਰਗਟਿਓ ਪੁਰਖ ਭਗਵੰਤ ਰੂਪ ਗੁਰਗੋਬਿੰਦ ਸੂਰਾ।
੫. ਅਨੰਦ ਬਿਨੋਦੀ ਚੋਜੀਆ ਸਚੁ ਸਚੀ ਵੇਲਾ।
੬. ਵਾਹ ਵਾਹ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਗੁਰੁ ਚੇਲਾ ॥੧੪॥

ਅਰਥ—੧. ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ ਮਿੱਤ੍ਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਪੂਰਾ ਹੀ ਉਤਮ ਪੁਰਖ ਹੈ। ੨. ਵੇਖਣ ਵਾਲਾ ਤੇ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹਰੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਿਸੇ ਗਲੋਂ ਭੀ ਉਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ੩. ਉਹ ਪ੍ਰਾਨਪਤਿ ਪਤਿਤਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਦਾ ਹਾਜ਼ਰ-ਨਾਜ਼ਰ ਹੈ। ੪. ਉਹ ਭਗਵੰਤ ਹੀ ਪੁਰਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਸੂਰਮਾ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਹੈ। ੫. ਉਹ ਅਨੰਦ ਬਿਨੋਦੀ ਤੇ ਕੌਤਕ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਭਰਪੂਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੇ ਉਸ ਹਰੀ ਦੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਹੀ ਗੁਣ ਗਾਈਏ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਦੀ ਸੱਚੀ ਵਾਰੀ ਵਿਚ ਹੀ ਉਹ ਸਚਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ੬. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਧੰਨ ਧੰਨ ਹਨ ॥ ੧੪ ॥

ਭਾਵ—'ਏਹ ਤੇਰੀ ਅਉਸਰ ਏਹ ਤੇਰੀ ਬਾਰ ॥' ਇਹੋ ਵੇਲਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਜਪਕੇ ਮੁਕਤੀ ਸੁਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

[ਗੁਰੂ ਦਾ ਤੇਜ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਝੱਲ ਸਕਦਾ]

- ੧—ਉਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਹੋਇ ਪ੍ਰਗਟਿਓ ਦਸਵਾਂ ਅਵਤਾਰਾ।
- ੨—ਜਿਨ ਅਲਖ ਅਪਾਰ ਨਿਰੰਜਨਾ ਜਪਿਓ ਕਰਤਾਰਾ।
- ੩—ਨਿਜ ਪੰਥ ਚਲਾਇਓ ਖਾਲਸਾ ਧਰਿ ਤੇਜ ਕਰਾਰਾ।
- ੪—ਸਿਰ ਕੇਸ ਧਾਰਿ ਗਹਿ ਖੜਗ ਕੋ ਸਭ ਦੁਸਟ ਪਛਾਰਾ।
- ੫—ਸੀਲ ਜਤ ਕੀ ਕਛ ਪਹਰਿ ਪਕੜੋ ਹਥਿਆਰਾ।
- ੬—ਸਚ ਫਤੇ ਬੁਲਾਈ ਗੁਰੂ ਕੀ ਜੀਤਿਓ ਰਣ ਭਾਰਾ।
- ੭—ਸਭ ਦੈਤ ਅਰਿਨਿ ਕੋ ਘੋਰ ਕਰਿ ਕੀਚੈ ਪ੍ਰਹਾਰਾ।
- ੮—ਤਬ ਸਹਿਜੇ ਪ੍ਰਗਟਿਓ ਜਗਤ ਮੈ ਗੁਰੂ ਜਾਪ ਅਪਾਰਾ।
- ੯—ਇਉਂ ਉਪਜੇ ਸਿੰਘ ਭੁਜੰਗੀਏ ਨੀਲ ਅੰਬਰ ਧਾਰਾ।
- ੧੦—ਤੁਰਕ ਦੁਸਟ ਸਭਿ ਛੈ ਕੀਏ ਹਰਿ ਨਾਮ ਉਚਾਰਾ।
- ੧੧—ਤਿਨ ਆਗੈ ਕੋਈ ਨ ਠਹਿਰਿਓ ਭਾਗੈ ਸਿਰਦਾਰਾ।
- ੧੨—ਜਹ ਰਾਜੇ ਸਾਹ ਅਮੀਰੜੇ ਹੋਏ ਸਭ ਛਾਰਾ।
- ੧੩—ਫਿਰ ਸੁਨ ਕਰਿ ਐਸੀ ਧਮਕ ਕਉ ਕਾਂਪੈ ਗਿਰੀ ਭਾਰਾ।
- ੧੪—ਤਬ ਸਭ ਧਰਤੀ ਹਲਚਲ ਭਈ ਛਾਡੇ ਘਰ ਬਾਰਾ।
- ੧੫—ਇਉਂ ਐਸੇ ਦੁੰਦ ਕਲੇਸ ਮਹਿ ਖਪਿਓ ਸੰਸਾਰਾ।
- ੧੬--ਤਿਹਿ ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀ ਭੈ ਕਾਟਨਹਾਰਾ।
- ੧੭--ਗਹਿ ਐਸੇ ਖੜਗ ਦਿਖਾਈਐ ਕੋ ਸਕੈ ਨ ਝੇਲਾ।
- ੧੮— ਵਾਹ ਵਾਹ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਗੁਰ ਚੇਲਾ ॥੧੫॥

ਅਰਥ—੧. ਉਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦਸਵਾਂ ਅਵਤਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੈ। ੨. ਜਿਸਨੇ ਨਾ ਜਾਣੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ, ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਕਰਤਾਰ ਨੂੰ ਜਪਵਾਇਆ ਹੈ। ੩. ਜਿਸ ਨੇ ਵਡੇ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਧਾਰਨ ਵਾਲੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੂੰ ਤੋਰਿਆ ਹੈ। ੪. ਸਿਰ ਉਤੇ ਕੇਸ ਧਰਕੇ ਹਥ ਵਿਚ ਤਲਵਾਰ ਨੂੰ ਪਕੜਕੇ (ਜਿਸ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੇ) ਸਾਰੇ ਦੁਸਟਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ। ੫. ਜਤ ਧਰਮ ਦੀ (ਨਿਸ਼ਾਨੀ)

ਕੱਛ ਪਾ ਕੇ (ਜਿਸ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੇ) ਹਥਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਫੜਿਆ ਹੈ। ੬. ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਚੀ ਫਤਹ ਬੁਲਾਕੇ (ਜਿਸ ਖਾਲਸੇ ਨੇ) ਵਡੇ ਵਡੇ ਜੁੱਧਾਂ ਨੂੰ ਜਿਤਿਆ ਹੈ। ੭. ਜਿਸ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਸਾਰੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੈਂਤਾਂ ਨੂੰ ਘੇਰ ਕਰਕੇ ਨਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ। ੮. ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਜਗਤ ਵਿਚ ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਅਪਾਰ ਜਾਪ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ੯. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁਜੰਗੀ ਸਿੰਘ ਪੈਦਾ ਹੋ (ਗਏ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ) ਨੀਲੇ ਬੱਦਲਾਂ ਵਿਚ ਮੀਂਹ ਦੀ ਧਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ੧੦. ਸਾਰੇ ਦੁਸ਼ਟ ਤੇ ਤੁਰਕ ਨਾਸ ਕਰ ਦਿਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਹਰਿ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਸਨ। ੧੧. ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਗੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਦੇ ਸੀ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰ (ਭੀ ਫੌਜਾਂ ਸਮੇਤ ਅਗੇ ਅਗੇ ਭੱਜ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ੧੨, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਥੋਂ ਰਾਜੇ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਤੇ ਅਮੀਰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਨਾਸ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ੧੩. ਫਿਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਮਕ ਸੁਣ ਕਰਕੇ ਵਡੇ ਵਡੇ ਪਹਾੜੀਏ ਭੀ ਕੰਬ ਗਏ ਸਨ। ੧੪. ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਹਲ ਚਲ ਪੈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਘਰ ਬਾਰ ਛਡ ਕੇ ਨਸੀ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ੧੫. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਡੇ ਕਲੇਸ਼ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਨਾਸ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ੧੬. ਇਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਭੀ ਦੁਖ ਤੇ ਡਰ ਕਟਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ੧੭. (ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ) ਤਲਵਾਰ ਫੜਕੇ ਐਸੇ ਐਸੇ ਜੁਧ ਦਿਖਾਏ (ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ) ਝਾਲ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਝਲ ਸਕਦਾ। ੧੮. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਧੰਨ ਧੰਨ ਹਨ। ਜੋ ਆਪੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਤੇ ਆਪੇ ਹੀ ਚੇਲਾ ਰੂਪ ਹੋਏ ਹਨ।

ਭਾਵ-ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਭਾਈ ਜੀ ਨੇ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਦਾ ਕੁਝ ਨਜ਼ਾਰਾ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਗਹੁ ਕਰਕੇ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਚਨਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾ ਜਾਣ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਦੀ ਹੈ।

[ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਹੋਇਆ]

੧. ਗੁਰੁਬਰ ਅਕਾਲ ਕੇ ਹੁਕਮ ਸਿਉਂ ਉਪਜਿਓ ਬਿਗਿਆਨਾ।
੨. ਤਬ ਸਹਿਜੇ ਰਚਿਓ ਖਾਲਸਾ ਸਾਬਤ ਮਰਦਾਨਾ।
੩. ਇਉਂ ਉਠੇ ਸਿੰਘ ਭਭਕਾਰਿ ਕੈ ਸਭ ਜਗ ਡਰਪਾਨਾ।
੪. ਮੜੀ ਦੇਵਲ ਗੋਰ ਮਸੀਤ ਢਾਹਿ ਕੀਏ ਮੈਦਾਨਾ।
੫. ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਖਟ ਸਾਸਤ੍ਰਾ ਫੁਨ ਮਿਟੇ ਕੁਰਾਨਾ।
੬. ਬਾਂਗ ਸਲਾਤ ਹਟਾਇ ਕਰਿ ਮਾਰੇ ਸੁਲਤਾਨਾ।
੭. ਮੀਰ ਪੀਰ ਸਭ ਛਪਿ ਗਏ ਮਜਹਬ ਉਲਟਾਨਾ।
੮. ਮਲਵਾਨੇ ਕਾਜੀ ਪੜਿ ਥਕੇ ਕਛੁ ਮਰਮੁ ਨ ਜਾਨਾ।
੯. ਲਖ ਪੰਡਿਤ ਬ੍ਰਹਮਨ ਜੋਤਕੀ ਬਿਖ ਸਿਉ ਉਰਝਾਨਾ।
੧੦. ਫੁਨ ਪਾਥਰ ਦੇਵਲ ਪੂਜਿ ਕੈ ਅਤਿ ਹੀ ਭਰਮਾਨਾ।
੧੧. ਇਉਂ ਦੋਨੋ ਫਿਰਕੇ ਕਪਟ ਮੋਂ ਰਚ ਰਹੇ ਨਿਦਾਨਾ।

੧੨. ਇਉਂ ਤੀਸਰ ਮਜ਼ਹਬ ਖਾਲਸਾ ਉਪਜਿਓ ਪਰਧਾਨਾ।
 ੧੩. ਜਿਨਿ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦਕੇ ਹੁਕਮ ਸਿਉ ਗਹਿ ਖੜਗ ਦਿਖਾਨਾ।
 ੧੪. ਤਿਹ ਸਭ ਦੁਸਟਨ ਕਉ ਛੋਦਿ ਕੈ ਅਕਾਲ ਜਪਾਨਾ।
 ੧੫. ਫਿਰ ਐਸਾ ਹੁਕਮ ਅਕਾਲ ਕਾ ਜਗ ਮੈ ਪ੍ਰਗਟਾਨਾ।
 ੧੬. ਤਬ ਸੁੰਨਤ ਕੋਇ ਨ ਕਰਿ ਸਕੈ ਕਾਂਪਤਿ ਤੁਰਕਾਨਾ।
 ੧੭. ਇਉਂ ਉਮਤ ਸਭ ਮੁਹੰਮਦੀ ਖਪਿ ਗਈ ਨਿਦਾਨਾ।
 ੧੮. ਤਬ ਫਤੇ ਡੰਕ ਜਗ ਮੋ ਘੁਰੇ ਦੁਖ ਦੁੰਦ ਮਿਟਾਨਾ।
 ੧੯. ਇਉਂ ਤੀਸਰ ਪੰਥ ਰਚਾਇਅਨੁ ਵਡ ਸੂਰ ਗਹੇਲਾ।
 ੨੦. ਵਾਹ ਵਾਹ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਗੁਰੁ ਚੇਲਾ ॥੧੬॥

ਅਰਥ-੧. ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਅਕਾਲ ਦਾ 'ਬਿਗਿਆਨਾ' ਜੈਕਾਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੈ। ੨. ਤਦੋਂ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਸਾਬਤ ਰੂਪ ਖਾਲਸਾ ਰਚਿਆ ਗਿਆ। ੩. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘ ਭਬਕਾਰ ਕਰਕੇ ਉਠੇ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਬਕ ਸੁਣਕੇ ਸਾਰਾ ਹੀ ਜਗਤ ਡਰ ਗਿਆ ਸੀ। ੪. ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਮੜ੍ਹੀਆਂ, ਕਬਰਾਂ, ਸ਼ਿਵਾਲੇ, ਮਸੀਤਾਂ ਢਾਹ ਕੇ ਮੈਦਾਨ ਕਰ ਦਿਤੇ ਸਨ। ੫. ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਛੇ ਸਾਸਤ੍ਰ ਅਤੇ ਕੁਰਾਨ ਦਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਭੀ ਮਿਟ ਗਿਆ ਸੀ। ੬. ਬਾਂਗ ਹੀ ਸਲਾਹੁਤਾ ਹਟਾ ਕਰਕੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਭੀ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। ੭. ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਫਕੀਰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਛੁਪ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਜ਼ਹਬ ਉਲਟ ਗਏ ਸਨ। ੮. ਮੁਲਾਣੇ ਤੇ ਕਾਜ਼ੀ ਪੜ੍ਹ ਥਕੇ ਹਨ ਪਰ ਤਿਸਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਭੀ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਹੈ। ੯. ਲੱਖਾਂ ਪੰਡਿਤ ਜੋਤਸ਼ੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਭੀ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਨ। ੧੦. ਅਤੇ ਪੱਥਰਾਂ ਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭਰਮ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਨ। ੧੧. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਵੇਂ ਪੰਥ ਕਪਟ ਵਿਚ ਲਗ ਜਾਣ ਦੇ ਕਾਰਣ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ। ੧੨. ਇਸ ਲਈ ਤੀਸਰਾ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਜਗਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰੂਪ ਪਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੈ। ੧੩. ਜਿਸ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਤਲਵਾਰਾਂ ਫੜ ਕੇ ਜੁੱਧ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ। ੧੪. ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਅਕਾਲ ਦਾ ਜਾਪ ਜਪਵਾਇਆ ਹੈ। ੧੫. ਫਿਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਗਤ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਹੁਕਮ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ੧੬. ਤਦੋਂ ਕੋਈ ਸੁੰਨਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੰਬਦੇ ਸਨ। ੧੭. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀ ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਅੰਤ ਨੂੰ ਨਾਸ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ੧੮. ਤਦੋਂ ਜਗਤ ਵਿਚ ਫਤਹ ਦੇ ਧੌਂਸੇ ਵਜੇ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਦੁਖ ਮਿਟ ਗਏ ਸਨ। ੧੯. ਜਿਸਨੇ ਵਡਾ ਤਕੜਾ ਸੂਰਮਾ ਤੀਸਰਾ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਚਲਾਇਆ ਹੈ। ੨੦. ਉਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਧੰਨ ਧੰਨ ਹਨ। ਜੋ ਆਪੇ ਗੁਰੂ ਤੇ ਆਪੇ ਹੀ ਚੇਲਾ ਹਨ ॥ ੧੬ ॥

ਭਾਵ-ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕੁਝ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀ ਝਲਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਬਾਬੇ ਬੰਦੇ ਦੇ ਵੇਲੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

[ਧਰਮ ਦਾ ਰਾਜ]

- ੧-ਜਾਗੇ ਸਿੰਘ ਬਲਵੰਤ ਬੀਰ ਸਭ ਦੁਸਟ ਖਪਾਏ।
- ੨-ਦੀਨ ਮੁਹੰਮਦੀ ਉਠ ਗਇਓ ਹਿੰਦਕ ਠਹਿਰਾਏ।
- ੩-ਤਹਿ ਕਲਮਾ ਕੋਈ ਨ ਪੜ੍ਹ ਸਕੈ ਨਹੀਂ ਜਿਕਰੁ ਅਲਾਏ।
- ੪-ਨਿਮਾਜ ਦਰੂਦ ਨ ਫਾਇਤਾ ਨਹ ਲੰਡ ਕਟਾਏ।
- ੫-ਯਹ ਰਾਹੁ ਸ਼ਰੀਅਤ ਮੇਟ ਕਰਿ ਮੁਸਲਮ ਭਰਮਾਏ।
- ੬-ਗੁਰੁ ਫਤੇ ਬੁਲਾਈ ਸਭਨ ਕਉ ਸਚ ਖੇਲ ਰਚਾਏ।
- ੭-ਨਿਜ ਸੂਰੇ ਸਿੰਘ ਵਰਿਆਮੜੇ ਬਹੁ ਲਾਖ ਜਗਾਏ।
- ੮-ਸਭ ਜਗ ਤਿਨਹੂੰ ਲੂਟ ਕਰਿ ਤੁਰਕਾਂ ਚੁਣਿ ਖਾਏ।
- ੯-ਫਿਰ ਸੁਖ ਉਪਜਾਇਓ ਜਗਤ ਮੈ ਸਭ ਦੁਖ ਬਿਸਰਾਏ।
- ੧੦-ਨਿਜ ਦੋਹੀ ਫਿਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਕੀ ਅਕਾਲ ਜਪਾਏ।
- ੧੧-ਤਿਹ ਨਿਰਭਉ ਰਾਜ ਕਮਾਇਅਨੁ ਸਚ ਅਦਲ ਚਲਾਏ।
- ੧੨-ਇਉਂ ਕਲਿਜੁਗ ਮੈ ਅਵਤਾਰ ਧਰਿ ਸਤਿਜੁਗ ਵਰਤਾਏ।
- ੧੩-ਸਭ ਤੁਰਕ ਮਲੇਛ ਖਪਾਇ ਕਰਿ ਸਚ ਬਣਭ ਬਣਾਏ।
- ੧੪-ਤਬ ਸਕਲ ਜਗਤ ਕਉ ਸੁਖ ਦੀਏ ਦੁਖ ਮਾਰਿ ਹਟਾਏ।
- ੧੫-ਇਉਂ ਹੁਕਮ ਭਇਓ ਕਰਤਾਰ ਕਾ ਸਭ ਦੁੰਦ ਮਿਟਾਏ।
- ੧੬-ਤਬ ਸਹਜੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰਗਾਸਿਆ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਸ ਗਾਏ।
- ੧੭-ਵਹ ਪ੍ਰਗਟਿਓ ਮਰਦ ਅਗੰਮੜਾ ਵਰਿਆਮ ਅਕੇਲਾ।
- ੧੮--ਵਾਹ ਵਾਹ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਗੁਰੁ ਚੇਲਾ ॥ ੧੭ ॥

ਅਰਥ-੧. ਬਲਵੰਤ ਸੂਰਮੇ ਸਿੰਘ ਜਾਗੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਦੁਸਟ ਨਾਸ ਕੀਤੇ ਹਨ।
 ੨. ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਧਰਮ ਉਠ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਟਿਮ-ਟਿਮਾਉਂਦਾ ਦੀਵਾ ਬੁਝਦਾ ਬੁਝਦਾ ਠਹਿਰ ਗਿਆ ਹੈ। ੩. ਤਦੋਂ ਕੋਈ ਕਲਮਾ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ੪. ਨਿਮਾਜ ਪੜ੍ਹਨੀ ਤੇ ਦਰੂਦ ਦੇਣ ਹੀ ਹੁਣ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਬੀਬੀ ਫਾਤਮਾ ਦੇ ਸੋਹਲੇ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਸੁੰਨਤ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ।

੫. ਇਸ (ਮੁਹੰਮਦੀ) ਸ਼ਰਹ ਦਾ ਰਾਹ ਮਿਟਾ ਕਰਕੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ (ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ) ਭਰਮਾਇਆ ਹੈ।
 ੬. ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਫਤਹ ਬੁਲਾਈ ਜਾਣ ਦਾ ਸਚਾ ਖੇਲ ਰਚ ਗਿਆ ਹੈ। ੭. (ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ) ਆਪ ਬਹੁਤੇ ਹੀ ਲੱਖਾਂ ਸੂਰਮੇ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਪਰਗਟ ਕੀਤੇ ਹਨ। ੮. ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਉਹਨਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਲੁਟ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣ ਕਰਕੇ ਖਾਧਾ ਹੈ। ੯. ਮੁੜਕੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਸੁਖ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਦੁਖ ਵਿਸਰ ਗਏ ਹਨ। ੧੦. (ਗੁਰੂ) ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅਕਾਲ ਦੇ ਜਾਪ ਦੀ ਆਪ ਦੋਹਾਈ ਫੇਰੀ ਹੈ। ੧੧. ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਿਰਭਉ ਰਾਜ ਕਮਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਚਾ ਇਨਸਾਫ ਤੋਰਿਆ ਹੈ। ੧੨. ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਕੇ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਤਜੁਗ ਵਰਤਾਇਆ ਹੈ। ੧੩. ਸਾਰੇ ਤੁਰਕ ਮਲੇਸ਼ ਨਾਸ ਕਰਕੇ ਸਚੀ ਬਣਤ ਬਣਾਈ ਹੈ। ੧੪. ਤਦ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਸੁਖ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਦੁਖ ਮਾਰਕੇ ਹਟਾ ਦਿਤੇ ਹਨ। ੧੫. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਫਤੂਰ ਮਿਟ ਗਏ ਹਨ। ੧੬. ਤਦੋਂ ਤੋਂ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ੧੭. ਉਹ ਅਗੰਮ ਪੁਰਖ ਹੀ ਇਕਲਾ ਸੂਰਮਾ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਹੈ। ੧੮. (ਗੁਰੂ) ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਧੰਨ ਧੰਨ (ਹਨ, ਜੋ) ਆਪੇ (ਹੀ) ਗੁਰੂ (ਤੇ ਆਪੇ ਹੀ ਚੇਲਾ) ਰੂਪ ਹੋਏ ਹਨ ॥ ੧੭ ॥

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਤਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ

੧. ਨਿਜ ਫਤੇ ਬੁਲਾਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੀਨੋ ਉਜੀਆਰਾ।
੨. ਝੂਠ ਕਪਟ ਸਭ ਛਪਿ ਗਏ ਸਭ ਸਚ ਵਰਤਾਰਾ।
੩. ਫਿਰ ਜਗ ਹੋਮ ਠਹਿਰਾਇ ਕੈ ਨਿਜ ਧਰਮ ਸਵਾਰਾ।
੪. ਤੁਰਕ ਦੁੰਦ ਸਭ ਉਠ ਗਇਓ ਰਚਿਓ ਜੈਕਾਰਾ।
੫. ਜਹ ਉਪਜੇ ਸਿੰਘ ਮਹਾਂ ਬਲੀ ਖਾਲਸ ਨਿਰਧਾਰਾ।
੬. ਸਭ ਜਗ ਤਿਨਹੂ ਬਸ ਕੀਓ ਜਪ ਅਲਖ ਅਪਾਰਾ।
੭. ਗੁਰ ਧਰਮ ਸਿਮਰਿ ਜਗ ਚਮਕਿਓ ਮਿਟਿਓ ਅੰਧਿਆਰਾ।
੮. ਤਬ ਕੁਸਲ ਖੇਮ ਆਨੰਦ ਸਿਉਂ ਬਸਿਓ ਸੰਸਾਰਾ।
੯. ਹਰਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਅਗੰਮ ਜਗ ਤਾਰਨਹਾਰਾ।
੧੦. ਜੋ ਸਿਮਰਹਿ ਨਰ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿਉ ਪਹੁੰਚੈ ਦਰਬਾਰਾ।
੧੧. ਸਭ ਪਕੜੇ ਚਰਨ ਗੋਬਿੰਦ ਕੇ ਛਾਡੇ ਜੰਜਾਰਾ।
੧੨. ਨਾਤਰੁ ਦਰਗਹ ਕੁਟੀਅਨੁ ਮਨਮੁਖਿ ਕੂੜਿਆਰਾ।
੧੩. ਤਹ ਛੁਟੈ ਸੋਈ ਜੁ ਹਰਿ ਭਜੈ ਸਭ ਤਜੈ ਬਿਕਾਰਾ।

੧੪—ਇਸ ਮਨ ਚੰਚਲ ਕਉ ਘੇਰ ਕਰਿ ਸਿਮਰੈ ਕਰਤਾਰਾ ।

੧੫—ਤਬ ਪਹੁਚੈ ਹਰਿ ਹੁਕਮ ਸਿਉਂ ਨਿਜ ਦਸਵੈਂ ਦੁਆਰਾ ।

੧੬--ਫਿਰ ਇਉਂ ਸਹਿਜੇ ਭੇਟੈ ਗਗਨ ਮੈਂ ਆਤਮ ਨਿਰਧਾਰਾ ।

੧੭--ਤਬ ਵੈ ਨਿਰਖੈਂ ਸੁਰਗ ਮਹਿ ਆਨੰਦ ਸੁਹੇਲਾ ।

੧੮--ਵਾਹ ਵਾਹ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਗੁਰੂ ਚੇਲਾ ॥ ੧੮ ॥

ਅਰਥ—੧. ਸਤਿਗੁਰੂ [ਜੀ ਨੇ] ਆਪ ਹੀ ਫਤਹ ਬੁਲਾਉਣ (ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ) ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ । ੨. ਸਾਰੇ ਕੂੜ ਤੇ ਕਪਟ [ਕਮਾਉਣ ਵਾਲੇ] ਲੁਕ ਗਏ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਸਭ ਪਾਸੇ ਸਚ ਦਾ ਹੀ ਵਰਤਾਰਾ ਵਰਤਦਾ ਹੈ । ੩. ਮੁੜ ਜਗ, ਹੋਮ ਰੋਕ ਕਰਕੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ । ੪. ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਫਤੂਰ ਸਭ ਚੁਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਜੈਕਾਰਾ ਰਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ । ੫. ਜਦ ਤੋਂ ਖਾਲਸਾ ਨਿਰੰਕਾਰ ਮਹਾਂਬਲੀ ਸਿੰਘ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ । ੬. ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਅਲਖ ਅਪਾਰ ਨੂੰ ਜਪਾਕੇ ਆਪਣੇ ਵਸ ਕੀਤਾ ਹੈ । ੭. ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਧਰਮ 'ਸਿਮਰ' ਜੁਧ ਰਚਕੇ ਜੱਗ ਦਾ ਰਸਤਾ ਚੁਕ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਮਿਟ ਗਿਆ ਹੈ । ੮. ਤਦ ਤੋਂ ਕੁਸਲ, ਖੇਮ ਤੇ ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਵਸਦਾ ਹੈ । ੯. ਹਰਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹਰਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਗੁਰ ਮੰਤਰ ਹੀ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਤਾਰਨ ਵਾਲਾ ਦਸਿਆ ਹੈ । ੧੦. ਜੋ ਪੁਰਖ ਇਸ ਮੰਤਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਸਿਮਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ । ੧੧. ਤਾਂਤੇ ਹੇ ਭਾਈਓ ! ਸਾਰੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਫੜੋ ਅਤੇ ਜੰਜਾਲਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ । ੧੨. ਕਿਉਂਕਿ ਮਨਮੁਖਾਂ ਝੂਠਿਆਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਕੁੱਟੀਦਾ ਹੈ । ੧੩. ਓਥੇ ਓਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਰੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹਰੀ ਨੂੰ ਜਪਦਾ ਹੈ । ੧੪. ਅਤੇ ਇਸ ਚੰਚਲ ਮਨ ਨੂੰ ਘੇਰ ਕੇ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ । ੧੫. ਤਦੇ ਹੀ ਫਿਰ ਹਰੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਦਸਵੇਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ੧੬. ਫਿਰ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਹਿਰਦੇ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਨਿਰਧਾਰ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ । ੧੭. ਤਦ ਉਹ ਸੁਰਗ ਵਿਚ ਅਨੰਦ ਸੁਖ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਹੈ । ੧੮. ਤਾਂਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਧੰਨ ਧੰਨ ਹਨ, ਜੋ ਆਪੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਤੇ ਆਪੇ ਹੀ ਚੇਲਾ ਰੂਪ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਇਹ ਪਦ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥ ੧੮ ॥

ਭਾਵ—ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਤਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨੀਂ ਪੈ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੀ ਸਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪੋ ।

ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ

੧. ਵਹਿ ਉਪਜਿਓ ਚੇਲਾ ਮਰਦ ਕਾ ਮਰਦਾਨ ਸਦਾਏ ।

੨. ਜਿਨਿ ਸਭ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕਉ ਜੀਤ ਕਰਿ ਨੀਸਾਨ ਝੁਲਾਏ।
੩. ਤਬ ਸਿੰਘਨ ਕਉ ਬਖਸ ਕਰਿ ਬਹੁ ਸੁਖ ਦਿਖਲਾਏ।
੪. ਫਿਰ ਸਭ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕੇ ਉਪਰੇ ਹਾਕਮ ਠਹਿਰਾਏ।
੫. ਤਿਨਹੂੰ ਜਗਤ ਸੰਭਾਲ ਕਰਿ ਆਨੰਦ ਰਚਾਏ।
੬. ਤਹ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਅਕਾਲ ਕਉ ਹਰਿ ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਏ।
੭. ਵਾਹ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਗਾਜੀ ਸਬਲ ਜਿਨਿ ਸਿੰਘ ਜਗਾਏ।
੮. ਤਬ ਭਇਓ ਜਗਤ ਸਭ ਖਾਲਸਾ ਮਨਮੁਖ ਭਰਮਾਏ।
੯. ਇਉਂ ਉਠਿ ਭਬਕੇ ਬਲ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਸਤ੍ਰ ਚਮਕਾਏ।
੧੦. ਤਬ ਸਭ ਤੁਰਕਨ ਕੋ ਛੇਦ ਕਰਿ ਅਕਾਲ ਜਪਾਏ।
੧੧. ਸਭ ਛਤ੍ਰਪਤੀ ਚੁਨਿ ਚੁਨਿ ਹਤੇ ਕਹੂੰ ਟਿਕਨਿ ਨ ਪਾਏ।
੧੨. ਤਬ ਜਗ ਮੈ ਧਰਮ ਪਰਗਾਸਿਓ ਸਚੁ ਹੁਕਮ ਚਲਾਏ।
੧੩. ਯਹ ਬਾਰਹ ਸਦੀ ਨਿਬੇੜ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਫਤੇ ਬੁਲਾਏ।
੧੪. ਤਬ ਦੁਸਟ ਮਲੇਛ ਸਹਿਜੇ ਖਪੇ ਛਲ ਕਪਟ ਉਡਾਏ।
੧੫. ਇਉਂ ਹਰਿ ਅਕਾਲ ਕੇ ਹੁਕਮ ਸੋਂ ਰਣ ਜੁਧ ਮਚਾਏ।
੧੬. ਤਬ ਕੁਦੇ ਸਿੰਘ ਭੁਜੰਗੀਏ ਦਲ ਕਟਕ ਉਡਾਏ।
੧੭. ਇਉਂ ਫਤੇ ਭਈ ਜਗ ਜੀਤ ਕਰਿ ਸਚੁ ਤਖਤ ਰਚਾਏ।
੧੮. ਬਹੁ ਦੀਓ ਦਿਲਾਸਾ ਜਗਤ ਕੋ ਹਰਿ ਭਗਤ ਦਿੜਾਏ।
੧੯. ਤਬ ਸਭ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸੁਖੀਆ ਭਈ ਦੁਖ ਦਰਦ ਗਵਾਏ।
੨੦. ਫਿਰ ਸੁਖ ਨਿਹਚਲ ਬਖਸਿਓ ਜਗਤ ਭੈ ਤ੍ਰਾਸ ਚੁਕਾਏ।
੨੧. ਗੁਰਦਾਸ ਖੜਾ ਦਰ ਪਕੜਿ ਕੈ ਇਉਂ ਉਚਾਰਿ ਸੁਣਾਏ।
੨੨. ਹੇ ਸਤਿਗੁਰ ਜਮ ਤ੍ਰਾਸ ਸੋਂ ਮੁਹਿ ਲੇਹੁ ਛੁਡਾਏ।
੨੩. ਜਬ ਹਉਂ ਦਾਸਨ ਕੋ ਦਾਸਰੋ ਗੁਰ ਟਹਿਲ ਕਮਾਏ।
੨੪. ਤਬ ਛੂਟੈ ਬੰਧਨ ਸਕਲ ਫੁਨ ਨਰਕਿ ਨ ਜਾਏ।
੨੫. ਹਰਿਦਾਸਾਂ ਚਿੰਦਿਆ ਸਦ ਸਦਾ ਗੁਰ ਸੰਗਤਿ ਮੇਲਾ।
੨੬. ਵਾਹ ਵਾਹ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਗੁਰੁ ਚੇਲਾ ॥ ੧੯ ॥

ਅਰਥ-੧. ਉਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਚੇਲਾ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਸੂਰਮਾ ਸਦਾਉਂਦਾ ਹੈ। ੨. ਜਿਸਨੇ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਜਿਤ ਕੇ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਝੁਲਾਏ ਹਨ। ੩. ਤਦ ਤੋਂ ਹੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤੇ ਹੀ ਸੁਖ ਦੇਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ੪. ਫਿਰ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਆਪਣੇ ਸੂਬੇ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਹਨ। ੫. ਉਹਨਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਨੇ ਜਗਤ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਕੇ ਅਨੰਦ ਰਚਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ੬. ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਅਕਾਲ ਨੂੰ ਸਿਮਰ ਸਿਮਰ ਕੇ ਹਰ ਵੇਲੇ ਹਰੀ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਏ ਹਨ। ੭. ਉਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਬਲਵਾਨ 'ਗਾਜ਼ੀ' ਸੂਰਮਾ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਸਿੰਘ ਬਣਾਏ ਹਨ। ੮. ਤਦ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਖਾਲਸਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨਮੁਖ ਭੁਲ ਵਿਚ ਭਟਕਦੇ ਹਨ। ੯. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਲਵਾਨ ਸਿੰਘ ਸ਼ਸਤਰ ਚਮਕਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਉਠਕੇ ਭਬਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਬੱਦਲ ਗੱਜਦਾ ਤੇ ਵਿਚਾਲੇ ਬਿਜਲੀ ਚਮਕਦੀ ਹੈ। ੧੦. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਕੇ ਅਕਾਲ ਦਾ ਜਾਪ ਜਪਾਇਆ ਹੈ। ੧੧. ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਚੁਣ ਚੁਣ ਕੇ ਮਾਰਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਭੀ ਟਿਕਾਣਾ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਹੈ। ੧੨. ਤਦ ਤੋਂ ਹੀ ਜਗਤ ਵਿਚ ਸਚ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਚਲਣ ਦਾ ਧਰਮ ਪਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੈ। ੧੩. ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਬਾਰਾਂ ਸੌ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਸ਼ਾਹੀ ਨੂੰ ਨਬੇੜ ਕਰਕੇ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਫਤਹ ਬੁਲਾਈ ਹੈ। ੧੪. ਤਦੇ ਤਾਂ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਦੁਸ਼ਟ ਮਲੇਛ ਖਪ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਛਲ ਕਪਟ ਉੱਡ ਗਏ ਹਨ। ੧੫. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੀਤੇ। ੧੬. ਤਦ ਸੂਰਮੇ ਸਿੰਘ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਕੁੱਦੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਲਾਂ ਦੇ ਕਟਕ ਉਡਾ ਦਿਤੇ। ੧੭. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਤਹ ਹੋਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਜਿਤ ਕਰਕੇ ਸਤਿਸੰਗੀ ਰੂਪੀ ਸੱਚਾ ਤਖਤ ਰਚਾਇਆ ਹੈ। ੧੮. ਜਗਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੌਂਸਲਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰੀ ਦੀ ਭਗਤੀ ਦਿੜਾਈ ਹੈ। ੧੯. ਤਦੇ ਹੀ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਸੁਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਖ ਦਰਦ ਗਵਾਚ ਗਏ ਹਨ। ੨੦. ਫਿਰ ਅਚੱਲ ਹੋਣਾ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਗਤ ਦਾ ਡਰ ਭਉ ਚੁਕਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ੨੧. ਮੈਂ ਗੁਰਦਾਸ ਭੀ ਦਰ ਪਕੜ ਕੇ ਖਲੋਤਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਲ ਕੇ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ੨੨. ਹੇ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ! ਜਮਾਂ ਦੇ ਡਰ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਛੁਡਾ ਲਵੋ। ੨੩. ਹੇ ਗੁਰੋ! ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਦਾਸਾਂ ਦੇ ਦਾਸਾਂ ਦੀ ਟਹਿਲ ਕਮਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ੨੪. ਤਦੇ ਹੀ ਸਾਰੇ ਬੰਧਨ ਛੁਟ ਜਾਵਣਗੇ ਤੇ ਫਿਰ ਨਰਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਵਾਂਗਾ। ੨੫. ਹਰੀ ਨੂੰ ਦਾਸਾਂ ਦੀ ਸਦਾ ਸਦਾ ਚਿੰਤਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਹਰੀ ਦੇ ਦਾਸਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੨੬. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਧੰਨ ਧੰਨ ਹਨ ਜੋ ਆਪੇ ਗੁਰੂ ਤੇ ਆਪੇ ਹੀ ਚੇਲਾ ਰੂਪ ਹਨ ॥ ੧੯ ॥

ਭਾਵ-ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਭਾਸਦੀ।

[ਇਸ ਵਾਰ ਦੇ ਪਾਠ ਦਾ ਮਹਾਤਮ]

੧. ਸੰਤ ਭਗਤ ਗੁਰ ਸਿਖ ਹਰਿ ਜਗ ਤਾਰਨ ਆਏ।
੨. ਸੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਜਗ ਮੇ ਗੁਰੁ ਮੰਤ੍ਰੁ ਜਪਾਏ।
੩. ਤਹਿ ਸੇਵਕ ਸੇ ਪਰਵਾਨ ਹੈ ਹਰਿ ਨਾਮ ਦਿੜਾਏ।
੪. ਜਪ ਤਪ ਸੰਜਮ ਸਾਧ ਕਰਿ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਕਮਾਏ।

- ੫--ਕਾਮ ਕਰੋਧ ਫੁਨ ਲੋਭ ਮੋਹ ਅਹੰਕਾਰ ਚੁਕਾਏ ।
 ੬--ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਘਟਿ ਸਾਧ ਹਰਿ ਪਉਣਾ ਠਹਿਰਾਏ ।
 ੭--ਤਬ ਖਟ ਚਕਰਾ ਸਹਿਜੇ ਘੁਰੇ ਗਗਨਾ ਘਰਿ ਛਾਏ ।
 ੮--ਨਿਜ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਲਗਾਇ ਕੈ ਅਨਹਦ ਲਿਵ ਲਾਏ ।
 ੯--ਤਬ ਦਰਗਹ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਪਤਿ ਸਿਉਂ ਘਰਿ ਜਾਏ ।
 ੧੦--ਕਲੀ ਕਾਲ ਮਰਦਾਨ ਮਰਦ ਨਾਨਕ ਗੁਨ ਗਾਏ ।
 ੧੧--ਯਹ 'ਵਾਰ ਭਗਉਤੀ' ਜੋ ਪੜ੍ਹੈ ਅਮਰਾ ਪਦ ਪਾਏ ।
 ੧੨--ਤਿਹ ਦੂਖ ਸੰਤਾਪ ਨ ਕਛੁ ਲਗੈ ਆਨੰਦ ਵਰਤਾਏ ।
 ੧੩--ਫਿਰ ਜੋ ਚਿਤਵੈ ਸੋਈ ਲਹੈ ਘਟਿ ਅਲਖ ਲਖਾਏ ।
 ੧੪--ਤਬ ਨਿਸ ਦਿਨ ਇਸ ਵਾਰ ਸੋ ਮੁਖ ਪਾਠ ਸੁਨਾਏ ।
 ੧੫--ਸੋ ਲਹੈ ਪਦਾਰਥ ਮੁਕਤਿ ਪਦ ਪੜ੍ਹਿ ਗਗਨ ਸਮਾਏ ।
 ੧੬--ਤਬ ਕਛੁ ਨ ਪੂਛੇ ਜਮ ਧਰਮ ਸਭ ਪਾਪ ਮਿਟਾਏ ।
 ੧੭--ਤਬ ਲਗੈ ਨ ਤਿਸੁ ਜਮ ਡੰਡ ਦੁਖ ਨਹਿ ਹੋਇ ਦੁਹੇਲਾ ।
 ੧੮--ਵਾਹ ਵਾਹ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਗੁਰੁ ਚੇਲਾ ॥ ੨੦ ॥

ਅਰਥ-੧. ਸੰਤ, ਭਗਤ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿਖ ਹਨ ਜੋ ਜਗਤ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਲਈ ਆਏ ਹਨ । ੨. ਉਹ ਜਗਤ ਵਿਚ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਮੰਤਰ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ) ਜਪਾਉਂਦੇ ਹਨ । ੩. ਉਹ ਸੇਵਕ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੈ ਜੋ ਹਰਿਨਾਮ ਧਿਆਉਂਦਾ ਹੈ । ੪. ਉਸਨੇ ਜਪ, ਤਪ ਤੇ ਸੰਜਮ ਦੀ ਸਾਧਨਾ ਕਰ ਲਈ ਹੈ, ਜੋ) ਹਰੀ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਮਾਉਂਦਾ ਹੈ । ੫. ਅਤੇ ਕਾਮ, ਕਰੋਧ ਲੋਭ ਮੋਹ ਤੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਚੁਕਾਉਂਦਾ ਹੈ । ੬. ਜੋਗ ਜੁਗਤੀ ਨਾਲ ਹਿਰਦੇ ਨੂੰ ਸੋਧਕੇ 'ਪਵਣਾ' ਮਨ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਹੈ । ੭. ਤਦ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਛੇ ਚਕ੍ਰ 'ਘੁਰੇ' ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਮੰਡਲ ਘਰ ਵਿਚ ਜਾ ਟਿਕਦਾ ਹੈ । ੮. ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਮਾਧੀ ਲਾ ਕੇ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਨੰਦ ਲੈਂਦਾ ਹੈ । ੯. ਤਦ ਫਿਰ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਵੀ ਮੂੰਹ ਉਜਲਾ (ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ) ਇਜ਼ਤ ਨਾਲ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ੧੦. ਕਲਜੁਗ (ਵਿਚ ਉਹ) ਬਹਾਦਰਾਂ ਤੋਂ ਭੀ ਬਹਾਦਰ ਹੈ, [ਜੋ ਗੁਰੂ] ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ । ੧੧. ਜੋ ਕੋਈ ਭਗਉਤੀ ਦੀ ਵਾਰ ਪੜ੍ਹੇਗਾ ਉਹ ਅਮਰ ਪਦਵੀਂ ਪਾਏਗਾ । ੧੨. ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਦੁਖ ਸੰਤਾਪ ਨਹੀਂ ਲਗੇਗਾ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਹੀ ਵਰਤੇਗਾ । ੧੩. ਫਿਰ ਜੋ ਚਾਹੇਗਾ ਓਹੀ ਲਏਗਾ ਨਾ ਜਾਣੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲਵੇਗਾ । ੧੪. ਤਦ ਉਹ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਸ ਵਾਰ ਦੇ ਪਾਠ ਨੂੰ ਮੂੰਹੋਂ ਸੁਣਾਏਗਾ । ੧੫. [ਇਸ ਲਈ] ਉਹ ਮੁਕਤੀ ਪਦਾਰਥ ਲਏਗਾ (ਅਤੇ ਮਨ ਰੂਪੀ ਘੋੜੇ ਉਤੇ) ਚੜ੍ਹਕੇ ਅਕਾਸ਼ (ਵਾਂਗੂੰ) ਵਿਆਪਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਜਾ ਸਮਾਏਗਾ ।

੧੬. ਤਦ (ਫਿਰ ਉਸ ਕੋਲੋਂ) ਜਮ (ਧਰਮ ਅਧਰਮ) ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪੁਛੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਮਿਟ ਜਾਣਗੇ। ੧੭. ਤਦ ਫਿਰ ਉਸਨੂੰ ਜਮਾਂ ਦਾ ਡੰਡਾ ਨਹੀਂ ਲਗੇਗਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੁੜਕੇ ਦੁਖੀ ਹੋਵੇਗਾ। ੧੮. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਧੰਨ ਧੰਨ (ਹਨ, ਜੋ) ਆਪੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਤੇ ਚੇਲਾ ਰੂਪ ਹਨ ॥ ੨੦ ॥

ਭਾਵ-ਇਸ ਵਾਰ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਦਸਕੇ ਜਾਹਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵਾਰ ਰੋਜ਼ ਪੜ੍ਹਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਦਸਾਂ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਉਪਮਾ

੧. ਹਰਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਖੇਲ ਰਚਾਇਆ।
੨. ਅੰਗਦ ਕਉ ਪ੍ਰਭੁ ਅਲਖ ਲਖਾਇਆ।
੩. ਪ੍ਰਿਥਮ ਮਹਲ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਪਾਇਓ।
੪. ਦੁਤੀਏ ਅੰਗਦ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਇਓ।
੫. ਤੀਸਰ ਮਹਲ ਅਮਰ ਪਰਧਾਨਾ।
੬. ਜਿਹ ਘਟ ਮਹਿ ਨਿਰਖੇ ਹਰਿ ਭਗਵਾਨਾ।
੭. ਜਲ ਭਰਿਓ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੇ ਦੁਆਰੇ।
੮. ਤਬ ਇਹ ਪਾਇਓ ਮਹਲ ਅਪਾਰੇ।
੯. ਗੁਰੁ ਰਾਮਦਾਸ ਚਉਥੇ ਪਰਗਾਸਾ।
੧੦. ਜਿਨਿ ਰਟੇ ਨਿਰੰਜਨ ਪ੍ਰਭੁ ਅਬਿਨਾਸਾ।
੧੧. ਗੁਰੁ ਅਰਜਨ ਪੰਚਮ ਠਹਿਰਾਇਓ।
੧੨. ਜਿਨ ਸਬਦ ਸੁਧਾਰ ਗਰੰਥ ਬਣਾਇਓ।
੧੩. ਗ੍ਰੰਥ ਬਣਾਇ ਉਚਾਰ ਸੁਨਾਇਓ।
੧੪. ਤਬ ਸਰਬ ਜਗਤ ਮੈ ਪਾਠ ਰਚਾਇਓ।
੧੫. ਕਰਿ ਪਾਠ ਗ੍ਰੰਥ ਜਗਤ ਸਭ ਤਰਿਓ।
੧੬. ਜਿਹ ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ ਹਰਿ ਨਾਮ ਉਚਰਿਓ।
੧੭. ਗੁਰੁ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਖਸਟਮ ਅਵਤਾਰੇ।
੧੮. ਜਿਨਿ ਪਕੜਿ ਤੇਗ ਬਹੁ ਦੁਸਟ ਪਛਾਰੇ।
੧੯. ਇਉਂ ਸਭ ਮੁਗਲਨ ਕਾ ਮਨ ਬਉਰਾਨਾ।

(੨੦) ਤਬ ਹਰਿ ਭਗਤ ਮੈਂ ਦੁੰਦ ਰਚਾਨਾ।

(੨੧) ਇਉਂ ਕਰਿ ਹੈ ਗੁਰਦਾਸ ਪੁਕਾਰਾ।

(੨੨) ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੁਹਿ ਲੇਹੁ ਉਬਾਰਾ ॥੨੧॥

ਅਰਥ-੧. ਹਰੀ ਸਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰਾ ਖੇਲ ਰਚਾਇਆ ਹੈ। ੨. ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਅਲਖ ਪ੍ਰਭੂ ਲਖਾਇਆ ਹੈ। ੩. ਪਹਿਲੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋ ਕੇ ਤਾਂ ਆਪ ਹਰਿ ਨਾਮ ਧਿਆਇਆ ਸੀ। ੪. ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਸਰੂਪ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਹੋ ਕੇ ਹਰੀ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਗਾਇਆ ਸੀ। ੫. ਤੀਸਰੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਅਮਰ ਪਦਵੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ੬. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਭਗਵਾਨ ਨੂੰ ਦੇਖ ਲਿਆ ਸੀ। ੭. ਪਰ ਇਹ ਪਦਵੀ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਪਾਣੀ ਭਰਿਆ ਸੀ। ੮. ਤਦ ਇਹ ਅਪਾਰ ਸਰੂਪ ਪਾਇਆ ਸੀ। ੯. ਚੌਥੇ ਸਰੂਪ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਪੁਕਾਰ ਹੋਇਆ। ੧੦. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਅਥਿਨਾਸੀ ਹਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਿਆ। ੧੧. ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਤੇ ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਬਿਠਾਇਆ। ੧੨. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਉਪਦੇਸ਼ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ੧੩. ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬਣਾ ਕੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰਕੇ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਮਰਨੇ ਪਰਨੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ੧੪. ਤਦ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਹੋਣਾ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ੧੫. ਪਰ ਉਸ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਤਰ ਗਿਆ ਹੈ। ੧੬. ਪਰ ਉਹ ਤਰਿਆ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਵਾਕਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿਨ ਰਾਤ ਹਰਿ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਹੈ। ੧੭. ਫਿਰ ਛੇਵੇਂ ਅਵਤਾਰ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਹੋਏ। ੧੮. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੇਗ ਫੜਕੇ ਬਹੁਤੇ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਹੈ। ੧੯. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਮੁਗਲਾਂ ਦਾ ਮਨ ਇਵੇਂ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਜਿਵੇਂ ਪਾਗਲਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੨੦. ਤਦ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਰੀ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਫਤੂਰ ਮਚਾਇਆ। ੨੧. ਗੁਰਦਾਸ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ੨੨. ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ! ਮੈਨੂੰ ਬਚਾ ਲਵੋ।

ਪਿਛਲੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਬੰਧੀ

੧-ਸਪਤਮ ਮਹਿਲ ਅਗਮ ਹਰਿਰਾਇਆ।

੨-ਜਿਨ ਸੁੰਨ ਧਿਆਨ ਕਰਿ ਜੋਗ ਕਮਾਇਆ।

੩-ਚੜ੍ਹਿ ਗਗਨ ਗੁਫਾ ਮਹਿ ਰਚਿਓ ਸਮਾਈ।

੪-ਜਹਾ ਬੈਠ ਅਡੋਲ ਸਮਾਧਿ ਲਗਾਈ।

- ੫-ਸਭ ਕਲਾ ਖੈਂਚ ਕਰਿ ਗੁਪਤ ਰਹਾਯੋ।
 ੬-ਤਹਿ ਅਪਣ ਰੂਪ ਕੋ ਨਹਿ ਦਿਖਲਾਯੋ।
 ੭-ਇਉਂ ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਗੁਦਾਰ ਮਚਾਇਓ।
 ੮-ਤਹ ਦੇਵ ਅੰਸ ਕੋ ਬਹੁ ਚਮਕਾਇਓ।
 ੯-ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਯੋ ਅਸਟਮ ਬਲ ਬੀਰਾ।
 ੧੦-ਜਿਨ ਪਹੁੰਚਿ ਦੇਹਲੀ ਤਜਿਓ ਸਰੀਰਾ।
 ੧੧-ਬਾਲ ਰੂਪ ਧਰਿ ਸ੍ਰਾਂਗ ਰਚਾਇਓ।
 ੧੨-ਤਬ ਸਹਿਜੇ ਤਨ ਕੋ ਛੋਡਿ ਸਿਧਾਇਓ।
 ੧੩-ਇਉ ਮੁਗਲਨਿ ਸੀਸ ਪਰੀ ਬਹੁ ਛਾਰਾ।
 ੧੪-ਵੈ ਖੁਦ ਪਤਿ ਸੋ ਪਹੁੰਚੇ ਦਰਬਾਰਾ।
 ੧੫-ਔਰੰਗੋ ਇਹ ਬਾਦ ਰਚਾਇਓ।
 ੧੬-ਤਿਨ ਅਪਨਾ ਕੁਲ ਸਭ ਨਾਸ ਕਰਾਇਓ।
 ੧੭-ਇਉ ਠਹਕਿ ਠਹਕਿ ਮੁਗਲਨਿ ਸਿਰਿ ਝਾਰੀ।
 ੧੮-ਫੁਨ ਹੋਈ ਪਾਪੀ ਵਹ ਨਰਕ ਸਿਧਾਰੀ।
 ੧੯-ਇਉਂ ਕਰਿ ਹੈ ਗੁਰਦਾਸ ਪੁਕਾਰਾ।
 ੨੦--ਹੇ ਸਤਿਗੁਰ ਮੁਹਿ ਲੇਹੁ ਉਬਾਰਾ ॥੨੨॥

ਅਰਥ-(੧) ਸਤਵੇਂ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਅਗਮ ਨੇ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਾਮ ਰਚਾਇਆ।
 (੨) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਫੁਰ ਸਰੂਪ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਕੇ ਜੋਗ ਕਮਾਇਆ ਸੀ। (੩) ਅਕਾਸ਼ ਵਾਂਗੂੰ ਵਿਆਪਕ
 ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਸਰੂਪ ਰੂਪੀ ਗੁਫਾ ਵਿਚ ਸਮਾਧੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। (੪) ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਥੇ
 ਬਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਉਥੇ ਹੀ ਅਡੋਲ ਸਮਾਧੀ ਲਾਈ ਰਖਦੇ ਸਨ। (੫) ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਖਿਚਕੇ ਗੁਪਤ ਹੋ
 ਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। (੬) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੀ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਸੀ। (੭) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ
 ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੁਗਲਾਂ ਨੇ ਫਤੂਰ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਮਚਾ ਦਿਤਾ ਸੀ। (੮) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਅੰਸ ਨੂੰ ਬੜਾ
 ਚਮਕਾਇਆ। [੯] ਫਿਰ ਅਠਵੇਂ ਸਰੂਪ ਵਡੇ ਬਲਵਾਨ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਹੋਏ। [੧੦] ਜਿਨ੍ਹਾਂ
 ਨੇ ਦਿਲੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਛੋਡਿਆ ਸੀ। [੧੧] ਬਾਲਕ ਰੂਪ ਧਾਰਕੇ ਹੀ ਅਠਵੇਂ ਗੁਰਾਂ ਨੇ

ਖੇਲ ਮੁਕਾਇਆ ਸੀ। ੧੨- ਅਤੇ ਤਦੋਂ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਸਰੀਰ ਛਡਕੇ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ। ੧੩-ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਗਲਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਬਹੁਤੀ ਖੇਹ ਪਈ। ੧੪-ਅਤੇ ਉਹ ਆਪ ਇਜ਼ਤ ਨਾਲ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਜਾ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ। ੧੫-ਇਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਝਗੜਾ ਤੋਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ੧੬-ਉਸਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੀ ਕੁਲ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। ੧੭-ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੜ ਲੜਕੇ ਮੁਗਲਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਵਢੇ ਗਏ ਸਨ। ੧੮-ਫਿਰ ਪਾਪੀ ਹੋਕੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਨਰਕ ਨੂੰ ਤੁਰ ਗਏ ਸਨ। ੧੯-ਗੁਰਦਾਸ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੨੦-ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ! ਮੈਨੂੰ ਤਾਰ ਲਵੋ ॥ ੨੨ ॥

ਪਿਛਲੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਬੰਧੀ

੧. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਭ ਕੇ ਸਿਰ ਤਾਜਾ। ੨. ਜਿਹ ਕਉ ਸਿਮਰਿ ਸਰੇ ਸਭ ਕਾਜਾ। ੩. ਗੁਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸ੍ਰਾਂਗ ਰਚਾਯੇ। ੪. ਜਿਹ ਅਪਨ ਸੀਸ ਦੇ ਜਗ ਠਹਰਾਯੇ। ੫. ਇਸ ਬਿਧਿ ਮੁਗਲਨ ਕੋ ਭਰਮਾਇਓ। ੬. ਤਬ ਸਤਿਗੁਰੁ ਅਪਨਾ ਬਲ ਨ ਜਨਾਇਓ। ੭. ਪ੍ਰਭੁ ਹੁਕਮ ਬੁਝਿ ਪਹੁੰਚੇ ਦਰਬਾਰਾ। ੮. ਤਬ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੀਨੀ ਮਿਹਰ ਅਪਾਰਾ। ੯. ਇਉਂ ਮੁਗਲਨਿ ਕੋ ਦੋਖ ਲਗਾਨਾ। ੧੦. ਹੋਇ ਖਰਾਬ ਖਪਿ ਗਏ ਨਿਦਾਨਾ। ੧੧. ਇਉਂ ਨਉਂ ਮਹਿਲੋਂ ਕੀ ਜੁਗਤਿ ਸੁਣਾਈ। ੧੨. ਜਿਹ ਕਰਿ ਸਿਮਰਨ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਰਚਾਈ। ੧੩. ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਰਚਾਇ ਨਾਮ ਨਿਸਤਾਰੇ। ੧੪. ਤਬ ਸਭ ਜਗ ਮੈ ਪ੍ਰਗਟਿਓ ਜੈਕਾਰੇ। ੧੫. ਇਉਂ ਕਰਿ ਹੈ ਗੁਰਦਾਸ ਪੁਕਾਰਾ। ੧੬. ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੁਹਿ ਲੇਹੁ ਉਬਾਰਾ ॥੨੩॥

ਅਰਥ-੧-ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ (ਦੇਵ ਜੀ) ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ ਹਨ। ੨-ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਸੌਰਦੇ ਹਨ। ੩-ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਖੇਲ ਰਚਾਇਆ। ੪-ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸੀਸ ਦੇ ਕੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਬਚਾ ਲਿਆ ਸੀ। ੫-ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਗਲਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਦਿਤਾ ਸੀ। ੬-ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਲ ਨਹੀਂ ਜਤਾਇਆ ਸੀ। ੭-ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਕੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਜਾ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ। (੮) ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਵਡੀ ਮੇਹਰ ਕੀਤੀ। ੯-ਇਸ ਦਾ ਮੁਗਲਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਦੋਸ਼ ਲਗਾ ਸੀ। ੧੦-ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਹੋ ਕੇ ਖਪ ਗਏ ਹਨ। ੧੧-ਇਹ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ। ੧੨-ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਹਰਿ ਭਗਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਬਣਾਈ

ਸੀ। ੧੩-ਹਰਿਨਾਮ ਦੀ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਲਾਕੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਤਾਰਿਆ ਹੈ। ੧੪-ਤਦੇ ਹੀ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਜੈਕਾਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੈ। ੧੫-ਗੁਰਦਾਸ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੧੬-ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਤਾਰ ਲਵੋ ॥ ੨੩ ॥

ਭਾਵ-ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿਨਾਂ ਪਉੜੀਆਂ ਵਿਚ ਨਵਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਕਥਾ ਨੂੰ ਬੜੇ ਸੰਖੇਪ ਨਾਲ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਦਸਮੇਸ਼ ਗੁਰ ਉਪਮਾ

੧-ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਦਸਵਾਂ ਅਵਤਾਰਾ। ੨-ਜਿਨ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਅਜੀਤ ਸੁਧਾਰਾ। ੩-ਤੁਰਕ ਦੁਸ਼ਟ ਸਭਿ ਮਾਰਿ ਬਿਦਾਰੇ। ੪-ਸਭ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕੀਨੀ ਗੁਲਜ਼ਾਰੇ। ੫-ਇਉਂ ਪ੍ਰਗਟੇ ਸਿੰਘ ਮਹਾਂ ਬਲਬੀਰਾ। ੬-ਤਿਨ ਆਗੇ ਕੋ ਧਰੈ ਨ ਧੀਰਾ। ੭-ਫਤੇ ਭਈ ਦੁਖ ਦੁੰਦ ਮਿਟਾਏ। ੮-ਤਹ ਹਰਿ ਅਕਾਲ ਕਾ ਜਾਪ ਜਪਾਏ। ੯-ਪ੍ਰਿਥਮ ਮਹਲ ਜਪਿਓ ਕਰਤਾਰਾ। ੧੦-ਤਿਨ ਸਭ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕੋ ਲੀਓ ਉਬਾਰਾ। ੧੧-ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਦ੍ਰਿੜਾਇ ਨਰੂ ਸਭ ਤਾਰੇ। ੧੨-ਜਬ ਆਗਿਆ ਕੀਨੀ ਅਲਖ ਅਪਾਰੇ। ੧੩-ਇਉਂ ਸਤਿਸੰਗਤਿ ਕਾ ਮੇਲ ਮਿਲਾਯੋ। ੧੪-ਜਹ ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ ਹਰਿ ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਯੋ। ੧੫-ਇਉਂ ਕਰਿ ਹੈ ਗੁਰਦਾਸ ਪੁਕਾਰਾ। ੧੬-ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੁਹਿ ਲੇਹੁ ਉਬਾਰਾ ॥ ੨੪ ॥

ਅਰਥ-੧-ਦਸਵਾਂ ਅਵਤਾਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ੨-ਜਿਸਨੇ ਨਾ ਜਿਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਪੰਥ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ੩-ਸਾਰੇ ਤੁਰਕ ਦੁਸ਼ਟ ਮਾਰਕੇ ਨਾਸ ਕਰ ਦਿਤੇ ਹਨ। ੪-ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ੫-ਵਡੇ ਬਲਵਾਨ ਸਿੰਘ ਪਰਗਟੇ ਹਨ। ੬-ਉਹਨਾਂ ਅਗੇ ਕੋਈ ਧੀਰਜ ਨਹੀਂ ਧਰਦਾ। ੭-ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਫਤਹ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਖ ਦੇ ਫਤੂਰ ਮਿਟ ਗਏ ਹਨ। ੮-ਹਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਜਾਪ ਜਪਾਇਆ ਹੈ। ੯-ਪਹਿਲੋਂ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਆਪ ਕਰਤਾਰ ਨੂੰ ਜਪਿਆ ਹੈ। ੧੦-ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾ ਲਿਆ ਹੈ। ੧੧-ਫਿਰ ਹਰੀ ਦੀ ਭਗਤੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਤਾਰੇ ਹਨ। ੧੨-ਤਦੋਂ ਅਲਖ ਅਪਾਰ ਨੇ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ। ੧੩-ਤਦ ਸਤਿ ਸੰਗਤਿ ਦਾ ਮੇਲਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ੧੪-ਅਤੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਹਰੀ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ੧੫-ਗੁਰਦਾਸ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੧੬-ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਤਾਰ ਲਵੋ ॥ ੨੪ ॥

ਪਿਛਲੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਬੇਨਤੀ

੧. ਤੂੰ ਅਲਖ ਅਪਾਰ ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਵਾ। ੨. ਜਿਹ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਸਿਵ
ਲਖੈ ਨ ਭੇਵਾ। ੩. ਤੁਮ ਨਾਥ ਨਿਰੰਜਨ ਗਹਰ ਗੰਭੀਰੇ। ੪. ਤੁਮ
ਚਰਨਨਿ ਸੋਂ ਬਾਂਧੇ ਧੀਰੇ। ੫. ਅਬ ਗਹਿ ਪਕਰਿਓ ਤੁਮਰਾ ਦਰਬਾਰਾ।
੬. ਜਿਉਂ ਜਾਨਹੁ ਤਿਉਂ ਲੇਹੁ ਸੁਧਾਰਾ। ੭. ਹਮ ਕਾਮੀ ਕ੍ਰੋਧੀ ਅਤਿ
ਕੂੜਿਆਰੇ। ੮. ਤੁਮ ਹੀ ਠਾਕੁਰ ਬਖਸਨਹਾਰੇ। ੯. ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਤੁਮ
ਬਿਣੁ ਅਵਰੁ ਹਮਾਰਾ। ੧੦. ਜੋ ਕਰਿ ਹੈ ਹਮਰੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰਾ। ੧੧. ਤੁਮ
ਅਗਮ ਅਡੋਲ ਅਤੋਲ ਨਿਰਾਲੇ। ੧੨. ਸਭ ਜਗ ਕੀ ਕਰਿਹੋ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲੇ।
੧੩. ਜਲ ਥਲ ਮਹੀਅਲ ਹੁਕਮ ਤੁਮਾਰਾ। ੧੪. ਤੁਮ ਕਉ ਸਿਮਰਿ
ਤਰਿਓ ਸੰਸਾਰਾ। ੧੫. ਇਉਂ ਕਰਿ ਹੈ ਗੁਰਦਾਸ ਪੁਕਾਰਾ। ੧੬. ਹੇ
ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੁਹਿ ਲੇਹੁ ਉਬਾਰਾ ॥੨੫॥

ਅਰਥ-੧. ਹੇ ਗੁਰੂ ਤੂੰ ਹੀ ਅਲਖ ਅਪਾਰ ਤੇ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਹੈਂ। ੨. ਬ੍ਰਹਮਾ
ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਤੇ ਸ਼ਿਵਜੀ ਨੂੰ ਭੀ ਤੁਹਾਡਾ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ੩. ਹੇ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਤੁਸੀਂ ਗਹਿਰ
ਗੰਭੀਰ ਮਾਲਿਕ ਹੋ। ੪. ਤੁਹਾਡੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਮਨ ਨੇ ਧੀਰਜ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੈ। ੫. ਤੁਹਾਡਾ ਦਰਬਾਰ
ਮੈਂ ਆਣ ਪਕੜਿਆ ਹੈ। ੬. ਜਿਵੇਂ ਜਾਣੇ ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਲਵੋ। ੭. ਅਸੀਂ ਕਾਮੀ ਕ੍ਰੋਧੀ ਤੇ ਝੂਠੇ
ਹਾਂ। ੮. ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਬਖਸ਼ਣ ਵਾਲੇ ਮਾਲਿਕ ਹੋ। ੯. ਤੁਹਾਥੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਾਡਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।
੧੦. ਜੋ ਕੋਈ ਸਾਡੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੇ। ੧੧. ਤੁਸੀਂ ਅਗਮ ਅਡੋਲ, ਅਤੋਲ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਨਿਰਾਲੇ ਹੋ।
੧੨. ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋ। ੧੩. ਜਲ, ਥਲ, ਧਰਤੀ, ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡਾ ਹੀ
ਹੁਕਮ ਵਰਤਦਾ ਹੈ। ੧੪. ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਿਮਰਕੇ ਹੀ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਤਰਿਆ ਹੈ। ੧੫. ਗੁਰਦਾਸ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਪੁਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੧੬. ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਤਾਰ ਲਵੋ ॥ ੨੫ ॥

ਪਿਛੇ ਵਾਂਗੂ ਬੇਨਤੀ

(੧) ਤੁਮ ਅਛਲ ਅਛੇਦ ਅਭੇਦ ਕਹਾਯੋ। (੨) ਜਹਾ ਬੈਠਿ ਤਖਤ ਪਰ
ਹੁਕਮ ਚਲਾਯੋ। (੩) ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਦੂਸਰਿ ਅਵਰ ਨ ਕੋਈ।
(੪) ਤੁਮ ਏਕੋ ਨਿਰੰਜਨ ਸੋਈ। (੫) ਓਅੰਕਾਰ ਧਰਿ ਖੇਲ ਰਚਾਯੋ।

੬. ਤੁਮ ਆਪ ਅਗੋਚਰ ਗੁਪਤ ਰਹਾਯੋ। ੭. ਪ੍ਰਭ ਤੁਮਰਾ ਖੇਲ ਅਗਮ ਨਿਰਧਾਰੇ। ੮. ਤੁਮ ਸਭ ਘਟ ਭੀਤਰ ਸਭ ਤੇ ਨਯਾਰੇ। ੯. ਤੁਮ ਐਸਾ ਅਚਰਜ ਖੇਲ ਬਨਾਇਓ। ੧੦. ਜਿਹ ਲਖ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਕੋ ਧਾਰਿ ਖਪਾਇਓ। ੧੧. ਪ੍ਰਭ ਤੁਮਰਾ ਮਰਮੁ ਨ ਕਿਨਹੂ ਲਖਿਓ। ੧੨. ਜਹ ਸਭ ਜਗ ਝੂਠੇ ਧੰਦੇ ਖਪਿਓ। ੧੩. ਬਿਨੁ ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਛੂਟੈ ਨ ਕੋਈ। ੧੪. ਤੁਮ ਕੋ ਭਜੈ ਸੁ ਮੁਕਤਾ ਹੋਈ। ੧੫. ਗੁਰਦਾਸ ਗਰੀਬ ਤੁਮਨ ਕਾ ਚੇਲਾ। ੧੬. ਜਪਿ ਜਪਿ ਤੁਮ ਕਉ ਭਇਓ ਸੁਹੇਲਾ। ੧੭. ਇਹ ਭੂਲ ਚੁਕ ਸਭ ਬਖਸ ਕਰੀਜੈ। ੧੮. ਗੁਰਦਾਸ ਗੁਲਾਮ ਅਪਨਾ ਕਰਿ ਲੀਜੈ। ੧੯. ਇਉਂ ਕਰਿ ਹੈ ਗੁਰਦਾਸ ਪੁਕਾਰਾ। ੨੦. ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੁਹਿ ਲੇਹੁ ਉਬਾਰਾ ॥ ੨੬ ॥

ਅਰਥ-੧. ਤੁਸੀਂ ਨਾ ਛਲੇ ਜਾਨ ਵਾਲੇ, ਨਾ ਕੱਟੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਭੇਦ ਤੋਂ ਭੀ ਰਹਿਤ ਕਹਾਉਂਦੇ ਹੋ। ੨. ਅਤੇ ਤਖਤ ਉਤੇ ਬਹਿਕੇ ਹੁਕਮ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹੋ। ੩. ਤੁਹਾਥੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ੪. ਉਸ ਇਕੋ ਇਕ ਨਿਰੰਜਨ ਦਾ ਤੁਸੀਂ ਰੂਪ ਹੋ। ੫. ਫੁਰਨਾ ਧਰਕੇ ਇਹ ਜਗਤ ਤਮਾਸ਼ਾ ਤੁਸੀਂ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ੬. ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਪਰੇ ਗੁਪਤ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ। ੭. ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੁਹਾਡਾ ਅਗਮ ਖੇਲ ਆਸਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ (ਹੀ ਟਿਕਿਆ ਹੋਇਆ) ਹੈ। ੮. ਤੁਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਖਰੇ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ। ੯. ਤੁਸੀਂ ਨੇ ਇਕ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਅਸਚਰਜ ਤਮਾਸ਼ਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ੧੦. ਜਿਸਦੀ ਧਾਰ ਵਿਚ ਲੱਖਾਂ ਬ੍ਰਹਮੰਡਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਹੋ। ੧੧. ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੁਹਾਡਾ ਭੇਦ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ। ੧੨. ਇਹ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਝੂਠੇ ਧੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਲਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ੧੩. ਤੁਹਾਡੇ ਸਿਮਰਨ ਕੀਤੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਕਾਲ ਦੀ ਧਾਰ ਤੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਛੁਟੇਗਾ। ੧੪. ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਪਦਾ ਹੈ ਉਹ ਮੁਕਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੧੫. ਇਹ ਗਰੀਬ ਗੁਰਦਾਸ ਭੀ ਤੁਹਾਡਾ ਸਿਖ ਹੈ। ੧੬. ਅਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਪ ਜਪਕੇ ਸੁਖੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ੧੭. ਜੋ ਭੁਲ ਵਿਚ ਮੈਥੋਂ ਚੁਕ ਹੋਈ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰੀ ਬਖਸ਼ ਦੇਵੇ। ੧੮. ਅਤੇ ਮੈਂ ਗੁਰਦਾਸ ਨੂੰ ਦਾਸ ਕਰ ਲਵੋ। ੧੯. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਦਾਸ ਪੁਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੨੦. ਕਿ ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਤਾਰ ਲਵੋ ॥ ੨੬ ॥

ਅੰਤਮ ਬੇਨਤੀ

੧. ਇਹ ਕਵਨ ਕੀਟ ਗੁਰਦਾਸ ਬਿਚਾਰਾ। ੨. ਜੋ ਅਗਮ ਨਿਗਮ ਕੀ ਲਖੈ ਸੁਮਾਰਾ। ੩. ਜਬ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਗੁਰ ਬੂਝ ਬੁਝਾਈ। ੪. ਤਬ ਇਹ ਕਥਾ ਉਚਾਰਿ ਸੁਨਾਈ। ੫. ਜਿਹ ਬਿਨ ਹੁਕਮ ਇਕ

ਬੁਲੈ ਨ ਪਾਤਾ । ੬. ਫੁਨਿ ਹੋਇ ਸੋਈ ਜੇ ਕਰੈ ਬਿਧਾਤਾ । ੭. ਹੁਕਮੈ
 ਅੰਦਰਿ ਸਗਲ ਅਕਾਰੇ । ੮. ਬੁਝੈ ਹੁਕਮ ਸੁ ਉਤਰੈ ਪਾਰੇ । ੯. ਹੁਕਮੈ
 ਅੰਦਰਿ ਬ੍ਰਹਮ ਮਹੇਸਾ । ੧੦. ਹੁਕਮੈ ਅੰਦਰਿ ਸੁਰ ਨਰ ਸੇਸਾ । ੧੧.
 ਹੁਕਮੈ ਅੰਦਰਿ ਬਿਸਨੁ ਬਨਾਯੰ । ੧੨. ਜਿਨ ਹੁਕਮ ਪਾਇ ਦੀਵਾਨ
 ਲਗਾਯੰ । ੧੩. ਹੁਕਮੈ ਅੰਦਰਿ ਧਰਮ ਰਚਾਯੰ । ੧੪. ਹੁਕਮੈ ਅੰਦਰਿ
 ਇੰਦਰ ਉਪਾਯੰ । ੧੫. ਹੁਕਮੈ ਅੰਦਰਿ ਸਸਿ ਅਰੁ ਸੂਰੇ । ੧੬. ਸਭ ਹਰਿ
 ਚਰਣ ਕੀ ਬਾਂਛਹਿ ਧੂਰੇ । ੧੭. ਹੁਕਮੈ ਅੰਦਰਿ ਧਰਨਿ ਅਕਾਸਾ ।
 ੧੮. ਹੁਕਮੈ ਅੰਦਰਿ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਾ । ੧੯. ਜਿਹ ਬਿਨਾ ਹੁਕਮ ਕੋਈ ਮਰੈ
 ਨ ਜੀਵੈ । ੨੦. ਬੁਝੈ ਹੁਕਮ ਸੋ ਨਿਹਚਲ ਥੀਵੈ । ੨੧. ਇਉਂ ਕਰਿ
 ਹੈ ਗੁਰਦਾਸ ਪੁਕਾਰਾ । ੨੨. ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੁਹਿ ਲੇਹੁ ਉਬਾਰਾ ॥੨੭॥

ਅਰਥ--੧-ਇਹ ਵਿਚਾਰਾ ਗੁਰਦਾਸ ਕੌਣ ਕੀਤਾ ਹੈ । ੨-ਜੋ ਵੇਦਾਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ
 ਜਾਣੇ । ੩-ਜਦੋਂ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਸਮਝ ਸਮਝਾਈ । ੪-ਤਦ ਇਹ ਕਥਾ ਆਖਕੇ ਸੁਣਾਈ ਹੈ ।
 ੫-ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਕ ਪੱਤਾ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹਿਲਦਾ ॥੬-ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ । ੭. ਹੁਕਮ
 ਅੰਦਰ ਹੀ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਹਨ । ੮-ਜੋ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪਾਰ ਉਤਰਦਾ ਹੈ । ੯-ਹੁਕਮ
 ਅੰਦਰ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਤੇ ਸ਼ਿਵਜੀ ਹਨ । ੧੦-ਹੁਕਮ ਅੰਦਰ ਹੀ ਦੇਵਤੇ, ਮਨੁਖ ਅਤੇ ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਹਨ ।
 ੧੧-ਹੁਕਮ ਅੰਦਰ ਹੀ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ੧੨-ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਪਾਕੇ ਰਾਜੇ ਦਰਬਾਰ
 ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ । ੧੩-ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਅੰਦਰ ਹੀ ਧਰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ । ੧੪-ਹੁਕਮ ਅੰਦਰ ਹੀ ਇੰਦਰ
 ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ । ੧੫-ਹੁਕਮ ਅੰਦਰ ਹੀ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਹਨ । ੧੬-ਸਾਰੇ ਹੀ ਰਚੀ ਚੇ ਚਰਣਾਂ
 ਦੀ ਧੂੜੀ ਮੰਗਦੇ ਹਨ । ੧੭-ਹੁਕਮ ਅੰਦਰ ਹੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਹੈ । ੧੮-ਹੁਕਮ ਅੰਦਰ ਹੀ ਸਾਸ
 ਗਿਰਾਸ ਹਨ । ੧੯-ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਭੀ ਮਰਦਾ ਜੀਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ । ੨੦-ਜੋ ਹੁਕਮ ਨੂੰ
 ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਉਹ ਅਚੱਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ੨੧-ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਕਾਰ ਗੁਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ । ੨੨-ਕਿ ਹੇ
 ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਤਾਰ ਲਵੋ ॥ ੨੭ ॥

ਵਾਰ ਸਮਾਪਤੀ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਅਤੇ ਪਾਠ ਦਾ ਫਲ

੧-ਇਹ ਵਾਰ ਭਗਉਤੀ ਮਹਾਂ ਪੁਨੀਤੇ । ੨-ਜਿਸ ਉਚਰਤਿ ਉਪਜਤਿ
 ਪਰਤੀਤੇ । ੩-ਜੋ ਇਸ ਵਾਰ ਸੋਂ ਪ੍ਰੇਮ ਲਗਾਵੈ । ੪-ਸੋਈ ਮਨ ਬਾਂਛਿਤ
 ਫਲ ਪਾਵੈ । ੫-ਮਿਟਹਿ ਸਗਲ ਦੁਖ ਦੁੰਦ ਕਲੇਸਾ । ੬-ਫੁਨ

ਪ੍ਰਗਟੈਂ ਬਹੁ ਸੁਖ ਪਰਵੇਸਾ । ੭-ਜੋ ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ ਰਟਹਿੰ ਇਹ ਵਾਰੇ ।
 ੮-ਸੋ ਪਹੁੰਚੇ ਧੁਰ ਹਰਿ ਦਰਬਾਰੇ । ੯-ਇਹ ਵਾਰ ਭਗਉਤੀ ਸਮਾਪਤਿ
 ਕੀਨੀ । ੧੦-ਤਬ ਘਟ ਬਿਦਿਆ ਕੀ ਸਭ ਬਿਧਿ ਚੀਨੀ । ੧੧-ਇਉ
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਾਹਿਬ ਭਏ ਦਇਆਲਾ । ੧੨-ਤਬ ਛੁਟ ਗਏ ਸਭ ਹੀ
 ਜੰਜਾਲਾ । ੧੩-ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪ੍ਰਭੁ ਹਰਿ ਗਿਰਧਾਰੇ । ੧੪-ਤਹਿ
 ਪਕੜਿ ਬਾਂਹ ਭਉਜਲ ਸੋਂ ਤਾਰੇ । ੧੫-ਇਉਂ ਕਰਿ ਹੈ ਗੁਰਦਾਸ
 ਪੁਕਾਰਾ । ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੁਹਿ ਲੇਹੁ ਉਬਾਰਾ ॥੨੮॥੧॥੪੧॥

॥ ਇਤੀ ॥

ਅਰਥ-੧. ਇਹ ਭਗਉਤੀ ਦੀ ਵਾਰ ਬੜੀ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੈ । ੨. ਜਿਸਨੂੰ ਉਚਾਰਦਿਆਂ ਹੀ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ੩. ਜੋ ਇਸ ਵਾਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਲਗਾਵੇਗਾ । ੪. ਉਹ ਮਨ-ਭਾਉਂਦੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਫਲ ਪਾਵੇਗਾ । ੫. ਉਸਦੇ ਸਾਰੇ ਦੁਖਦਾਈ ਫਤੂਰ ਤੇ ਕਲੇਸ਼ ਮਿਟ ਜਾਵਣਗੇ । ੬. ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਬਹੁਤੇ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਵਾਸਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇਗਾ । ੭. ਜੋ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਸ ਵਾਰ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੇਗਾ । ੮. ਉਹ ਹਰੀ ਦੇ ਧੁਰ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇਗਾ । ੯. ਇਹ ਭਗਉਤੀ ਦੀ ਵਾਰ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ । ੧੦. ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਸਾਰੀ ਬਿਧੀ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ੧੧. ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜਦ ਤੋਂ ਦਿਆਲ ਹੋਏ ਹਨ । ੧੨. ਤਦ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਰੇ ਜੰਜਾਲ ਛੁਟ ਗਏ ਹਨ । ੧੩. ਹੇ ਸੰਸਾਰੀ ਰੂਪ ਪਹਾੜ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲੇ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੂ (ਮੇਰੇ ਉਤੇ) ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ । ੧੪. ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਬੁੱਧੀ ਰੂਪੀ ਬਾਂਹ ਫੜਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਤਾਰ ਲਵੋ । ੧੫. ਗੁਰਦਾਸ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ । ੧੬. ਕਿ ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੀ ! ਮੈਨੂੰ ਤਾਰ ਲਵੋ ॥੨੮॥੧॥੪੧॥

ਟੀਕਾਕਾਰ ਦੀ ਬੇਨਤੀ--

ਕਬਿੱਤ--ਅਹੋ ਉਪਕਾਰੀ ਗੁਰਧਾਰੀ ਤੇਗ ਧਾਰੀ ਪ੍ਰਭੂ,
 ਦੀਨਨ ਕੇ ਰਾਖਾ ਔ ਦੁਸ਼ਟਨ ਕੋ ਆਰੀ ਹੈ ।
 ਬਾਜ ਕੋ ਸਵਾਰੋ ਕਰ ਬਾਜ ਕਰ ਵਾਰੋ ਗੁਰ,
 ਮੀਰਨ ਕੀ ਮੀਰੀ ਸੰਗ ਪੀਰੀ ਜਿਨ ਧਾਰੀ ਹੈ ।
 ਸੁੰਦਰ ਛਬੀਲੋ ਛੈਲ ਬਾਂਕਰੋ ਰੰਗੀਲੋ ਨਾਥ,
 ਡੂਬਤ ਜਿਨ ਰਾਖ ਲੀਨੀ ਨਾਂਵ ਹਿੰਦ ਵਾਰੀ ਹੈ ।
 ਗੋਬਿੰਦ ਮ੍ਰਿਗੇਸ਼ ਜੀ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੋਂ ਪਛਾਨ ਵੀਰ,

ਗਿਰਾ ਗੁਰਦਾਸ ਕੀਨ ਤਿਲਕ ਸੰਸਾਰੀ ਹੈ ॥ ੧ ॥
 ਦੋਹਰਾ-ਅਹੋ ਬੀਰ ਬਰ ਖਾਲਸਾ, ਬਿਨੈ ਕਰੋਂ ਕਰ ਜੋਰ ॥
 ਤਿਲਕ ਚੂਕ ਹੈ ਬਖਸ਼ੀਓ, ਮੈਂ ਸੇਵਕ ਹੋਂ ਤੋਰ ॥ ੨ ॥
 ਦੋਹਰਾ-ਨਹੀਂ ਮੱਤ ਨਹਿ ਗਿਆਨ ਕਛੁ ਹੈ ਪੂਰਨ ਅੱਗਿਆਨ ॥
 ਤਿਲਕ ਸਮਾਪਤ ਹੈ ਭਇਓ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਰਾਵਰੀ ਜਾਨ ॥ ੩ ॥
 ਦੋਹਰਾ-ਨਭ ਰਿਖਿ ਨਿਧਿ ਸਿਧ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਕਰ ਦਿਨ ਚਤ੍ਰ ਮਾਸ ॥
 ਨਾਰਾਇਣ ਹਰਿ ਅਨੁਜਭ੍ਰਿਤ, ਕੀਨੋਂ ਤਿਲਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ॥ ੪ ॥
 ॥ ਇਤਿ ॥

ਟੀਕਾਕਾਰ—

ਪੰਡਿਤ ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗਿਆਨੀ (ਲਾਹੌਰ ਮੁਜੰਗਾਂ ਵਾਲੇ)

ਨਿਤਨੇਮ ਸਟੀਕ ਵੱਡਾ

ਜਪੁਜੀ, ਸ਼ਬਦ ਹਜ਼ਾਰੇ, ਰਹਿਰਾਸ, ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲਾ, ਅਨੰਦ
 ਸਾਹਿਬ, ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ, ਸਵਯੇ, ਅਰਦਾਸ ਇਹਨਾਂ ਸਭਨਾਂ ਬਾਣੀਆਂ ਦੇ
 ਅਰਥ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਹਨ ।

ਭੇਟਾ 50/-

ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਸਟੀਕ ਵੱਡਾ ਸਾਈਜ਼

ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਟੀਕਾ

ਭੇਟਾ 50/-

ਪੰਜ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਟੀਕ

ਭੇਟਾ 120/- ਰੁਪਏ

ਦਸ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਟੀਕ ਪਾ: ੧੦ ਦੋਵੇਂ ਭਾਗ ਮੁਕੰਮਲ

ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀਆਂ ਮੁਖਵਾਕ
 ਬਾਣੀਆਂ ਸ੍ਰੀ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤ, ਚੰਡੀ ਚਲਿੱਤ੍ਰ
 ਪਹਿਲਾ, ਚੰਡੀ ਚਲਿੱਤ੍ਰ ਦੂਜਾ, ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ, ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਅਤੇ
 ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਟੀਕਾ ਸੁਖੈਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਭੇਟਾ 130/-

ਮਿਲਣ ਦਾ ਪਤਾ :—

ਭਾ: ਸੁਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਐਡੀਟਰ:

ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਾਲੇ ਥਾਗ ਰਾਮਾ ਨੰਦ ਗਲੀ ਨੰ: 8 ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ।

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰੰਜੀ

+ ੪੧ ਵਾਰਾਂ +

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

* ਸਟੀਕ *

—ਟੀਕਾਕਾਰ—

ਪੰਡਿਤ ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਿਸ਼ਾਬ
ਵਿਦਯਾ ਮਾਰਤੰਡ, ਮੁਜੰਗ (ਲਾਹੌਰ ਨਿਵਾਸੀ)

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ—

ਭਾਈ ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਐਂਡ ਕੋ:
ਗਲੀ ਨੰ: ੪ ਬਾਗ਼ ਰਾਮਾ ਨੰਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ